

Free Jazz in Gent rond de jaren zestig

Abstract

In de jaren zestig was er heel wat activiteit op free jazz gebied in het Gentse onder andere rond de Universitaire en Alfa Jazzclubs. Niet minder dan 5 avant-garde jazzfestivals werden in die periode hoofdzakelijk in het Gravensteen georganiseerd waarop de meest bekende muzikanten op Belgisch en internationaal vlak aan bod kwamen voor een publiek van duizenden jazzliefhebbers. De nationale en internationaal gespecialiseerde pers heeft er toen heel wat aandacht aan besteed. Ook was Gent een draaischijf voor Belgische free jazz muzikanten die elkaar daar regelmatig ontmoetten, vaak samen met Amerikaanse bekende namen. Enkele van onze hedendaagse Belgische free jazzmusici zijn hun traject trouwens tijdens deze periode in het Gentse begonnen.

Het is echter verwonderlijk hoe weinig over deze activiteiten en die periode wordt geschreven als men het heeft over de geschiedenis van de jazz in België.....Nochtans leven deze concerten, festivals, platenavonden, discussies en zo meer nog bij velen in de herinnering. Een niet onbelangrijke bijdrage dus aan het free jazz gebeuren in ons land....

De auteur is één van de protagonisten van het eerste uur en heeft aan de hand van zijn eigen archief en deze van bevriende musici alsook van het Studentenarchief van de Rijksuniversiteit te Gent en van kranten uit die periode een schets gemaakt van wat er zich in het Gentse afspeelde rond de jaren zestig. Deze schets heeft hij vervolledigd met enkele historische gegevens over het ontstaan van de free jazz. Hij heeft er bovendien een selectie van de meest markante opnamen uit deze periode aan toegevoegd alsook een korte bibliografie en enkele krantenknipsels ter illustratie.....

Inhoudstabel

1. Introductie
2. Ontstaan van de free jazz
 - a. De jaren '50 en '60
 - b. De Europese scène
3. Free jazz in Gent rond de jaren zestig
 - a. De protagonisten
 - b. Univ+ Alfa Jazzclub
 - c. Avant-Garde Jazzfestivals in het Gravensteen
 - d. Gastmuzikanten uit andere steden
4. Selectie van markante opnamen uit de beginperiode ('50-'60) van de free jazz
5. Conclusie
6. Bibliografie en verwijzingen
7. Bijvoegsels

1. Introductie

Toen Charlie Parker midden de jaren '40 met veel kleinere bezettingen optrad als dat men gewoon was van uit de Swing periode en daarvoor van uit de New Orleans geïmproviseerde polyfonie, werd hij met een grote vijandigheid door publiek en critici onthaald. Toch vonden deze musici een middel om hun muziek via clubs, concerten en platen naar het grote publiek te brengen.

Bij het ontstaan van de free jazz eind de jaren vijftig was dit een gans ander verhaal: bijna onmogelijk om publieke optredens te versieren, club eigenaars waren massief onverschillig, evenzo waren de platen firma's... Het duurde tot midden de jaren zestig vooraleer enige erkenning kwam, voornamelijk dan wel vanuit Europa. Maar tot op heden blijft de free jazz het onderwerp van vele controversen hoewel de reeks adepten gestaag aangroeide...

Redenen die men toen opgaf voor deze situatie was dat deze muziek "had no beat that you could count", weliswaar gestructureerd was maar met weinig melodische inhoud, veel meer dissonanten dan consonanten inhield.... Dit alles is na 50 jaar free jazz ondertussen overruled door de "Power stronger than itself" (2). Meer daarover in dit verhaal met een bijzondere focus op wat zich in de jaren zestig van vorige eeuw op dit gebied in het Gentse afspeelde.

Misschien nog iets over de gebruikte terminologie: free jazz, avant-garde jazz, new wave, new thing, atonale jazz, abstract jazz, experimentele jazz, free music, geïmproviseerde muziek, niet-idiomatische improvisatiezijn enkele termen die zowel in de literatuur als in de omgang gebruikt worden. Wij zullen het in deze tekst houden bij "free jazz".

Een poging tot omschrijving van "free jazz": expressieve en collectieve benadering tot improvisatie door iedere muzikant toe te laten om te spelen in of buiten het akkoord, het schema de toonaard en het tempo (1). Het is een polyfone, atonale en poly-rhythmisch geïmproviseerde muziek verankerd in de jazz, wars van traditionele structuren. Ergens heeft het iets te maken met het ontladen van spanningen en agressie, ergens is het een dialoog tussen muzikanten en het publiek, soms in de vorm van een aanklacht, soms van een pleidooi, soms van een gewoon communiceren van vitaliteit (10).

Een citaat van eind de jaren '60: het ontbreken van een vooropgezet of traditioneel schema is voor velen als iets a priori onmogelijk of wordt toch zeker als een verwerpelijk vertrekpunt aanzien. Het is nochtans zo dat hoewel de vorm niet vooraf vastgesteld is, het toch mogelijk is, ten eerste, totaal nieuwe structuren, composities en klankbehandeling te gebruiken, ten tweede tot een welbepaalde verantwoorde stijl te komen door elkaar muzikaal (en mentaal) te leren kennen.....waar communicatie een grote rol speelt ... om zo te komen tot een nieuwe taal die ik zie als een muzikale vernieuwing, die gevolgen zal hebben, ook voor wat we de "klassieke avant-garde" noemen (10)

2. Ontstaan van de free jazz

a. De jaren '50 en '60

In dit hoofdstuk geven we de voornaamste gebeurtenissen aan in het ontstaan van de free jazz of wordt referentie gemaakt naar de voornaamste protagonisten.

Het zoeken naar een vrijere artistieke uiting buiten opgelegde of verworven structuren zowel wat harmonie als ritme betreft is een kenmerk die doorheen de ganse geschiedenis van de jazzmuziek loopt. In het bijzonder resulteerde een zeker ongenoegen bij pioniers van free jazz betreffende de beperkingen van bebop en modale jazz, in een breuk met gangbare conventies. Zo kwam het dat sommige jazzmusici zich al vroeg op bepaalde ogenblikken op de experimentele toer waagden. Een tweetal opnames van Lennie Tristano in 1949 voor Capitol ("Intuition" en "Digression") – aanzien als vroegste gedocumenteerde voorbeelden van vrije vorm improvisaties – is daar een voorbeeld van (22).

Ook Miles Davis bijvoorbeeld was eind de jaren '50 op zoek naar het verleggen van de grenzen o.a. via het gebruik van modale structuren (bvb. in zijn bekend album "Kind of Blue" – 1959). Jackie McLean (die regelmatig met Miles Davis speelde) experimenteerde eveneens midden de vijftiger jaren al met het verlaten van de strikte bebop voorschriften. Hetzelfde deed in die periode Charles Mingus op contrabas.

Een veel vrijere en innovatieve vorm van uiting kwam toen van jazzmusici rond 1956 zoals Cecil Taylor (piano), Ornette Coleman (alt sax), Don Cherry (trompet) en later John Coltrane (tenor sax). Ook Eric Dolphy (alt sax en basklarinet), Albert Ayler (tenor sax), Archie Shepp (tenor sax), Bill Dixon (trompet), en Sun Ra (piano) waren belangrijke pioniers uit de beginperiode.

De midden de jaren '50 opgenomen albums "Jazz Advance" en "Looking Ahead" van Cecil Taylor alsook iets later "Something Else" en "Tomorrow is the question" van Ornette Coleman worden algemeen als mijlpalen aanzien voor het begin van de free jazz hoewel deze nog sterk teruggrijpen naar de bebop en hard-bop taal (22)

Cecil Taylor (pianist en dichter – USA) wordt aanzien als één van de "uitvinders" van de free Jazz. Hij is steeds een buitenbeentje geweest: muziek met veel energie, gebruik van ellebogen en handpalmen of vuisten om naast het vingerspel complexe geïmproviseerde klankkleuren te brengen met dissonante klankclusters en poly-rhythmisch figuren (20). Zijn eerste opname "Jazz Advance" in 1956 (o.a. met Steve Lacy) en later "Looking Ahead" kregen niettegenstaande de band met de hard-bop heel wat kritische reacties wegens het vrijer omgaan met structuren en ritme. Miles Davis verweet hem ooit dat hij geen piano kon spelen (21). Naar het einde van de vijftiger jaren toe en gedurende de sixties groeide zijn muziek uit tot nog complexere structuren, klanken en ritme, verder weg van bestaande jazz stijlen maar met niet onmiskenbare roots. Zijn samenwerking met andere groten uit de free jazz beweging heeft geleid tot zijn belangrijke contributie aan zin en richting van deze muziekstijl. Daarin was de invloed van de klassieke avant-garde muziek zeker niet vreemd. Ook gebruikte hij andere kunstvormen bij het uitvoeren van zijn muziek zoals poëzie, ballet en dans.

De bijdrage van Ornette Coleman tot het ontstaan en ontwikkelen van de free jazz is niet min. Zijn muzikaal spel was al van in het begin van zijn carrière op zijn minst gezegd onorthodox: hij speelde wat hij voelde zonder daarbij te denken in vooraf bepaalde structuren en harmonieën. Invloeden van Cecil Taylor waren daardoor bijna evident. "Something Else" was zijn eerste plaat in 1958 (o.a. met Don Cherry op trompet) gevolgd door "Tomorrow is the question" (o.a. met Charlie Haden op bas) en "Shape of Jazz to come" in 1959, één jaar later gevolgd door "This is our Music": markante platen in vormgeving en evolutie van de free jazz. In datzelfde jaar ging het optreden van Ornette Coleman met zijn Kwartet (Ornette Coleman op alt sax, Don Cherry op trompet, Charlie Haden op bas en drummer Ed Blackwell) op het Newport Jazzfestival niet onopgemerkt voorbij en wordt zelfs aanzien als historisch belangrijk. Dit kwartet was het jaar daarvoor op de New Yorkse jazzscene het onderwerp van heel wat kritische reacties, niet in het minst door de benadering van Ornette Coleman die brak met de gangbare strikte akkoordenschema's en eerder werkte met structuurprincipes ten einde zijn muzikanten een maximale melodische en rhythmische vrijheid te laten. Door bewuste innovaties in het midden van zijn muzikaal concept te zetten eerder dan er zijdelings naar te refereren als een soort "verfraaiing" werd de ganse sound van de jazz fundamenteel veranderd (1). Een latere opname in 1960 ("Free Jazz") werd één van zijn meest controversiële albums waardoor Ornette Coleman als een voortrekker van de jazz innovatie en free jazz aanzien werd.

Don Cherry (pocket trompet en trompet – USA) speelde in het Kwartet van Ornette Coleman in 1958 (te horen op de hierbovenvermelde albums). Zijn manier van fraseren is zeer herkenbaar: wortels in de blues evoluerend naar vrije harmonie en hoe langer hoe atonaler. Speelde ook met Coltrane (op "Avant-garde") en leidde zijn eigen band vanaf 1965. "Complete Communion" met o.a. Ed Blackwell en Gato Barbieri die hij in Parijs had ontmoet tijdens een Europese tour, was zijn eerste plaat met zijn eigen groep - "Life at Café Montmartre" werd een jaar later opgenomen in de beroemde Kopenhaagse jazzclub. Hij speelde met de meest markante figuren uit de free jazz in de jaren '60.

Toen Herman Blount (piano) in 1952 zijn naam veranderde in Le Sony'r Ra en later bekend werd als Sun Ra, leidde hij het "Space Trio" met drummer Tommy "Bugs" Hunter en saxofonist Pat Patrick. John Gilmore en Marshall Allen vervoegden de groep in 1953. Rond de mid-'50's vormde Sun Ra "The Arkestra". Deze groep schreef geschiedenis onder verschillende namen zoals "The Solar Myth Arkestra", het "Blue Universe Arkestra" en een aantal andere. We wensen dit even hier aan te halen daar de invloed van Sun Ra op de ontwikkeling van de free jazz, vooral in de omgeving van Chicago, ondergewaardeerd is. Er bestaan zelfs al enkele zeldzame opnamen van Sun Ra in duo met Stuff Smith van in de jaren 1948 of '49 op Sound Sun Pleasure label (op vandaag trouwens niet meer verkrijgbaar).

John Coltrane startte zijn muzikale loopbaan in de bebop en hard bop. Hij had een zeer persoonlijke sound en frasering en beïnvloedde daardoor vele muzikanten, niet in het minst de tenor saxofonisten. Zijn werk in de groepen van Miles Davis en Monk midden jaren vijftig was markant. Tegen het begin van jaren zestig vormde hij zijn eigen kwartet (o.a. met McCoy Tyner aan de piano en Elvin Jones aan de drums – bezetting waarmee hij in België nog op het Jazzfestival in Comblain-la-Tour is opgetreden) en speelde vanaf 1965 meer en meer free jazz, sterk beïnvloed door Ornette Coleman, Cecil Taylor, Albert Ayler en Archie Shepp. "A Love Supreme" was één van de meest opgemerkte albums uit die periode en eveneens een mijlpaal in de free jazz. "Ascension", opgenomen in 1965 was in die tijd vooral controversieel wegens de atonale en poly-rhythmisch collectieve free improvisaties (o.a. met Pharoah Sanders, Marion Brown, Freddie Hubbard...)

Het zou ons te ver leiden om details te geven over alle markante musici uit de beginjaren van de free jazz. Toch wil ik belangrijke pijlers uit die periode als Ed Blackwell (drums), Charlie Haden (bas), Steve Lacy (sopraan sax) en Charles Mingus (bas) hier vermelden.

Midden de jaren zestig kwam een tweede golf free jazz musici meewerken aan de ontwikkeling van deze muziek: Pharoah Sanders (tenor sax), Ted Curson (trompet), Alan Silva (cello, bas, viool), John Tchicai (alt sax), Roswell Rudd (trombone), Paul Bley (piano), Keith Jarrett (piano), Marion Brown (alt sax), Jackie McLean (tenor sax), Steve Swallow (bas), Andrew Hill (drums), Jeanne Lee (vocals), Chris Mc Gregor (piano) en "The Brotherhood of Breath" (zijn big band) en vele anderen.....

Baanbrekend werk in de ontwikkeling van de Amerikaanse experimentele muziek werd verricht door de in 1965 in Chicago opgerichte AACM (Association for the Advancement of Creative Musicians). AACM muzikanten ontwikkelden nieuwe en invloedrijke ideeën rond timbre, klank, collectieve muziek, geëvolueerde techniek en instrumentenbeheersing, praktijk van optreden, intermedia, relatie tussen improvisatie en compositie, vorm, computer muziek technologieën, nieuwe uitvindingen van akoestische instrumenten en installaties, kinetische sculpturen etc...(2). In het bijzonder was het Art Ensemble of Chicago één van de AACM's free jazz groepen die op de meest radicale manier als voorbeeld aanzien werd van het collectiviteitsconcept van het AACM (2). Verschillende musici uit deze groep hebben niet alleen een muzikale stempel gelegd op de free jazz maar hun muziek werd als het ware een manifest met een sterk politiek karakter in het kader van de zwarte beweging in de USA. Toen deze groep echter een tijd in de omgeving van Parijs verbleef (1969) en toen de muzikanten zich meer en meer in het Europees (blank) gebeuren indompelden en er de free jazz musici leerden waarderen, werd de nadruk vaak verlegd naar het meer innovatief artistiek gebeuren zonder daarbij na te laten om hun politieke boodschap verder uit te dragen. Een quote uit die periode van Jacques Bisceglia: "They were playing everything from the earliest roots (shouts, blues, gospels, traditional jazz and bebop) to the freest jazz. Africa and pre-colonial North America were there too with their paintings, their dances and rituals.....It took only a few weeks to these in Europe unknown musicians to be the new craze among the Parisian jazz fans." Volgende belangrijke musici dienen hier vermeld, met tussen haakjes de aanduiding van hun voornaamste instrument waarbij dient gezegd dat de meesten ook allerlei percussie-instrumenten, hoorns, gongs, vibes, Afrikaanse trommen, marimba etc bespeelden tijdens hun collectieve improvisaties: Joseph Jarman (sopraan en alt sax), Roscoe Mitchell (diverse saxen), Malachi Favors (bas, percussie), Lester Bowie (trompet), Frank Wright (tenor sax), Steve McCall (percussie), Anthony Braxton (saxen), Leroy Jenkins (viool). Een hele resem free jazz muzikanten werd in de daaropvolgende jaren meegetrokken in hun kielzog

b. De Europese scène

Hoewel in vele aspecten het ontstaan van de free jazz sterk verbonden leek met de Afro-Amerikaanse ervaring kan men niet ontkennen dat wat er zich in het begin van de jaren '60 op het Europese continent met betrekking tot de innovatie in de jazzmuziek afspeelde eveneens opmerkelijk was. Europa en de Europese free jazz musici werden al gauw een voedingsbodem voor de Amerikaanse musici die in de USA minder aan de bak kwamen wegens onvoldoende publieke interesse. In Europa vonden ze gepassioneerde luisteraars en respect voor hun werk, kregen ze jobs en konden ze platen opnemen: Scandinavië, Parijs, België... Deze musici behoorden gedeeltelijk tot de kritisch-belangrijke eerste generatie van Amerikaanse free jazz musici die geconfronteerd werden met een Europese identiteit in de jazz.

Het was namelijk zo dat op het einde van de jaren vijftig de Europese Jazzscène gedomineerd werd door een zekere "hegemonie" van de Amerikaanse musici die hoe langer hoe meer naar Europa

afzakten en er hun muziek brachten in jazzclubs en op jazzfestivals. De wereldtentoonstelling in Brussel in 1958 was daarbij een grote trekpleister. Een uniek moment voor de jazzmuzikanten van eigen bodem om leerrijke ervaringen op te doen maar ze zaten daarbij echter niet in de “drivers seat”. Men sprak toen zelfs van een identiteitscrisis niettegenstaande de uitmuntendheid van de Europese jazzmusici.

Parallel met de evolutie van de free jazz in de USA ontstonden er kernen van free jazz muzikanten in verschillende Europese landen die er gaandeweg Amerikaanse collega's in opnamen en die aldus een niet onbelangrijke bijdrage leverden tot de ontwikkeling van de free jazz: Nederland, Duitsland, de UK, Frankrijk, België en Italië zijn de voornaamste landen waar dit in het begin gebeurde.

Volgende uitspraak is opmerkelijk en kenschetst het gebeuren: “Certainly the earliest development of free improvisation as an important practice in Jazz, as well as allied traditions in American Music and its offshoots, was multiregional, multigenre, multiracial, and international affair.” (2 pag 40).

Hier volgen in vogelvlucht per land enkele wetenswaardigheden uit de beginperiode zonder daarom alomvattend te willen zijn.

De in de UK wonende altsaxofonist Joe Harriott werkte al op het einde van de jaren '50 op van de hard-bop afwijkende concepten die hij “free form” noemde (22). Hij had toen een groep bestaande uit Shake Keane (trompet), bassist Coleridge Goode, pianist Pal Smythe en de britse drummer Phil Seamen (we schrijven volgens bron 22 het jaar 1956). Al vlug werd de interesse in de free jazz gedeeld door muzikanten zoals John Surman, Evan Parker (saxen), John Stevens (drums), Kenny Wheeler (trompet), Derek Bailey (gitaar), Trevor Watts (saxen), Paul Rutherford (trombone) e.a. Zij speelden soms samen (o.a. in het niet onbelangrijke Spontaneous Music Ensemble) of soms met eigen groepen (vb. John Surman Trio) zowel in clubs als op festivals waar ze hun innoverende muziek brachten en verder uitbouwden tot ze toonaangevend werden. Eind de jaren '60 was er heel wat activiteit in de UK, niet in het minst door het verblijf van de Zuid-Afrikaanse Chris McGregor met zijn twaalfkoppige band (The Brotherhood of Breath). Deze trok heel wat muzikanten van het vasteland aan om samen te werken (o.a. André Goudbeek uit België).

In Duitsland waren Peter Brötzmann (saxen – zeker een sleutelfiguur in de free jazz in Europa – zie 12 en 22) en Peter Kowald (bas) al in de vroege jaren '60 aan het experimenteren met free jazz (12 en 27). Op het belangrijke Frankfurter Jazzfestival werden regelmatig free jazz groepen uitgenodigd (midden de jaren '60 Gunter Hampel Quintet, Peter Brötzmann met P. Courbois en P. Kowald etc.). In Donaueschingen bestond sinds 1921 het “Festival of Contemporary Music” die zich oorspronkelijk richtte op werk van hedendaagse Europese componisten zoals Karlheinz Stockhausen, Pierre Boulez, Joachim-Ernst Brendt, Igor Strawinsky en anderen. Vanaf 1954 werd er ook Jazz geprogrammeerd op dit festival wat na het optreden van het MJQ in '57 een ernstige controversie deed ontstaan in de vorm van een perceptie van concurrentie tussen de Europese en de zwart Amerikaanse muziekkunst (2). Het gevolg was dat er gedurende 10 jaar geen jazz meer op het programma stond. In '67 stond Manfred Schoof (trompet) met Irène Schweizer (piano) en het Globe Unity Orchestra van Alexander von Schlippenbach (piano) met een free jazz repertoire, terug op de agenda. Dit orkest was in 1966 opgericht op basis van het samenbrengen in 1964 van 3 groepen: Gunter Hampel's Kwartet, Manfred Schoof's Kwintet and Peter Brötzmann's trio. Hier ook kwamen regelmatig internationale (Amerikaanse, Belgische, Nederlandse, Italiaanse...) musici meespelen. Verder had men in Duitsland nog toonaangevende free jazz muzikanten waaronder Albert Mangelsdorff (trombone), Bushi Niebergall (bas), Gerd Dudeck (saxen) en Joachim Kühn (piano – in '64 had hij trouwens een trio dat aanzien werd als de “First European-rooted free jazz “ groep in de DDR – zie 29) om maar enkele bekenden te noemen.

In Nederland was Pierre Courbois (slagwerk) als één van de eersten rond 1960 aan het experimenteren met free jazz (o.a. Original Dutch Free Jazz Quartet in 1961 en later het Free Music Quartet – in die periode optredens en opnamen met Viktor Kaihatu, Peter Brötzmann, Gunter Hampel en Peter Kowald – zie 30 en 31). In de daarop volgende jaren was er heel wat activiteit rond deze muziek door musici zoals Han Bennink (percussie), Willem Breuker (met o.a. het Willem Breuker Kollektief), Willem Van Maanen (trombone), Theo Loevendie (altsax – later sticht hij het Theo Loevendie Consort), Boy Raaymakers (trompet), Loek Dikker (piano), Neddy Elstack (trompet), Misha Mengelberg (piano), Arjen Gorter (bas), Martin van Duynhoven (drums), Maarten Van Regteren Altena (bas), bij gelegenheid drummer John Engels (28) en Kris Wanders (tenor sax) die trouwens ook regelmatig in Belgische groepen in het Antwerpse meespeelde. De Instant

Composers Pool (o.a. met Breuker, Mengelberg en Bennink) was rond 1966 een toonaangevende groep in de innoverende jazzmuziek.

In Frankrijk deelden Beb Guerin (bas), François Tusques (piano), Henri Texier (bas), Jacques Coursil (trompet), Michel Portal (saxen – vormde in 1969 het New Phonic Art group met o.a. Globokar) de free jazz scène met talloze Amerikaanse musici die Parijs als aantrekkingspool aandeden, er vaak jaren verbleven en als uitvalsbasis gebruikten om in de omliggende landen met locale free jazz musici hun muziek te brengen.

In Italië werd Enrico Rava na een samenwerking met de Argentijnse saxofonist Gato Barbieri één van de belangrijkste free jazz protagonisten in de beginjaren zestig. Hij speelde in die tijd naast buitenlandse musici ook regelmatig samen met andere opgemerkte Italiaanse musici zoals Aldo Romano (drums), Augusto Mancinelli (gitaar), Furio Di Castri (bas)

In de Scandinavische landen waren Zweden en Noorwegen (Jan Garbarek, saxen) ook heel in trek voor de Amerikaanse musici: John Tchicai (alt sax) en Mal Waldron (piano) verbleven er jaren; Cecil Taylor, Albert Ayler, Garry Peacock, Don Cherry, Ed Blackwell en vele anderen kwamen er opnamen maken. Enkele opmerkelijke locale musici uit die tijd: Sven Ake-Johansson (drums – Zweden), Hugh Steinmetz (trompet - Denemarken), Steffen Andersen (bas - Denemarken), Bo Thirge Andersen (drums- Denemarken), Terje Rypdal (gitaar - Noorwegen).

In België was er ook heel wat te doen op free jazz gebied: interessante Belgische musici en goede festivals waarop veel buitenlandse namen met wereldfaam te horen waren. Zo kwamen Charles Mingus o.a. met Eric Dolphy naar Luik in 1964 ("Jazz pour tous", TV optreden), John Coltrane met Jimmy Garrison, McCoy Tyner en Elvin Jones naar Comblain-la-Tour in 1965 (trouwens zijn laatste optreden in Europa voor zijn dood in 1967), Archie Shepp en Ornette Coleman naar Bilzen (1969), Archie Shepp, het Art Ensemble of Chicago en Don Cherry naar Amougies (1968). Een groot aantal internationale free jazz musici kwam spelen op de Middelheim Promenadeconcerten en Jazzfestivals vanaf 1969. Meer over de Belgische musici in het volgende hoofdstuk.

3. Free jazz in Gent rond de jaren zestig

a. De protagonisten

Toen de Jazzmuziek vlak na de "grote" oorlog kwam overgewaaid vanuit Amerika naar Europa stond België mee op de eerste rij om deze rebelse muziek te omarmen. Dat België met Adolphe Sax eerder al een bijdrage van onschatbare waarde aan de prehistorie van deze jazzmuziek had geleverd, is hieraan allicht niet vreemd (voorwoord uit 19).

Doorheen het land werden Jazzclubs opgericht, werden concerten en tentoonstellingen georganiseerd rond deze muziek en werden zelfs hier en daar eerste pogingen ondernomen om cursussen voor beginnende musici te organiseren.

Gent was in de jaren zestig een centrum van experimentele hedendaagse muziek. De dynamiek van studenten en kunstenaars rond de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten alsook rond de Universiteit gedurende de woelige jaren voor en na mei '68 resulteerde in een wel gevulde agenda.

In 1963 werd in Gent de Spectra Groep opgericht door o.a. Claude Coppens, Herman Sabbe, Pierre Bartholomé, Lucien Goethals, André Laporte, Jan Broeckx en Louis De Meester met als doel de hedendaagse muziek te propageren.

Iets vroeger in '58 rees bij een groepje studenten van de Alma Mater de gedachte om een Universitaire Jazzclub op te richten. Tot midden de jaren zestig werden deze eerste pogingen met succes bekroond door de concertenreeks "Jazz at the Aula". Regelmatig werden grote internationale namen naar Gent gehaald die in het unieke decor van de statige Aula voor een talrijk publiek uitstekende vooral hard-bop muziek brachten. Jazzmusici zoals Bud Powell hebben hier concerten gegeven.

In die periode zette de Gentse beeldhouwer-schilder-jazzbassist Paul Van Gysegem zich actief in om de free jazz bij een geïnteresseerd publiek ingang te doen vinden. Hij speelde toen regelmatig samen met internationaal bekende musici die hij naar Gent haalde,

organiseerde concerten in het schildersatelier van Jan Burssens voor een select publiek van jazzliefhebbers en wordt een drijvende kracht voor lokale en internationale jazzmuzikanten.

De Lazy River Jazzclub werd begin 1966 opgericht in een historisch pand in het Hazewindstraatje in Gent. Hoewel de Club meer gericht was op traditionele Jazz uit de New Orleans en Dixieland periode hoorde men er toch regelmatig hard-bop groepen (o.a. Jack Sels met het Al Jones trio) maar ook nu en dan eens enkele vrijere geluiden (o.a. Jacques Pelzer en Benoit Quersin).

In 1965 werd aan de Universiteit met een aantal studenten het Birdland Jazzcombo opgericht dat zich eerst toelegde op hard-bop en later onder de naam UMG Djes 5-tet evolueerde naar een meer avant-garde richting met free jazz op het repertoire. Rudi Blondeel (bas) stuurde deze groep aan waarin beginnende jazzmusici speelden zoals Philippe Venneman (toen nog op drums, later op tenor sax), André Goudbeek (alt sax), Patrick De Groot (trompet), Ronnie Dusoier (drums) en enkele jaren later Serge Hoste (trombone) en Jacques "Tjok" Declerck (alt sax). Ze waren regelmatig te horen in jazzclubs, op concerten en op opnames voor de BRT/Jazzsectie (o.a. Radio 2 in November 1968 tijdens een live concert in de Lazy River Jazzclub). De oorspronkelijke groep concerteerde in 1969 in het onrustige Bratislava en nam verschillende malen deel aan het Jazzfestival in San Sebastian (Spanje) in de jaren 1968-70 waarop ze trouwens in 1970 met een free jazz repertoire uitpakten (23).

In 1966 vraagt Paul Van Gysegem aan Patrick De Groot om deel uit te maken van zijn Free jazz groep waarin de Amerikaanse drummer Calyer Duncan en later de Hollandse Pierre Courbois speelden alsook de pianist Jasper Van 't Hof, Cel Overberghe op alt sax en Ronald Lecourt op vibes. Met dit sextet werden verschillende opnamen voor radio en TV gemaakt (o.a. een gewaardeerde opname met Jeanne Lee in Studio 4 van het Flageygebouw), alsook in 1970-'71 een plaat (Aorta, Futura Records) en werd deelgenomen aan verschillende festivals waaronder de 4 Avant-Garde Jazzfestivals in het Gravensteen te Gent (zie verder) en het Middelheim Jazzfestival.

Niettegenstaande de kritische en controversiële discussies rond free jazz zowel onder muzikanten als onder muziekcritici werd toen in het Gentse heel wat free jazz gespeeld. "Trefpunt" was een ware trekpleister voor diverse kunstvormen. Free jazz stond er al zeer vroeg op het programma. Dit was eveneens occasioneel het geval in het kleinkunsttheater "Op Zolder". Ook de Hotsy Totsy Club gewaagde zich aan deze muziekvorm. In de auditoria van de Universiteit alsook in het Studentenrestaurant "De Brug" werden ook vaak free jazz concerten georganiseerd op initiatief van de Universitaire Jazzclub... Dan was er nog "The Shamrock" waar gedurende de jaren 1966-'67 regelmatig free jazz concerten georganiseerd werden. Kris Wanders (tenor sax - Nederland) kwam er spelen met Serge Catalano (Parijse drummer van de band "Komintern"), Ronnie Dusoier (drums) en Paul Feyaerts op bas. Kris speelde daar in kwartet met Peter Brötzmann (tenor sax - Duitsland), zijn schoonbroer Peter Kowald (bas-Duitsland) en Sven Åke Johanson (drums - Zweden) en vele anderen kwamen er over de vloer in die tijd. In die club kwam ook de Antwerpse pianist Fred Van Hove soms meespelen. Van Hove werkte trouwens van 1967 tot 1976 regelmatig met Peter Brötzmann en Peter Kowald samen en heeft er verschillende LP's en CD's mee opgenomen (zie hoofdstuk over geselecteerde discografie).

In Gent was in 1969-1970 Proka gestart met de "Zwarte Zaal" in de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. Dit pilootcentrum onder de leiding van beeldend kunstenaar Pierre Vlerick en diens kunstzinnige medewerkster Milou Werbrouck-Cools, kan op artistiek vlak vergeleken worden met heel wat beroemde internationale kunstcentra. In het bijzonder was de Zwarte Zaal een ontmoetingsplaats voor adepten van hedendaagse muziek en onder stimulans van een groepje leraars en kunstenaars rond de Academie ook een platform waar regelmatig free jazzconcerten georganiseerd werden door de Univ+Alfa Jazzclub (zie verder). Het is ook in deze Zwarte Zaal dat in 1970 het legendarische konfrontatieconcert plaatsgreep tussen LOGOS (avant-garde muziek – Godfried-Willem Raes) en het Paul Van Gysegem-Sextet (free jazz).

Free jazz trok eveneens de aandacht van andere kunstenaars en werd meer en meer in hun werk geïntegreerd vooral wanneer het ging over controversiële thema's. Het werk van Cecil Taylor werd door kunstcritici vaak geassocieerd aan uitbreidingen en zelfs verlaten van de tonaliteit bij meesters als Debussy, Bartok, Stravinsky en Schoenberg. Het integreren van

dans en poëzie deed terugdenken aan de Black Mountain College samenwerkingen tussen John Cage en Merce Cunningham (1). Een tweede golf van experimentele jazzmusici zoals Albert Ayler en Roscoe Mitchell gebruikte technieken die als werkinstrument bedoeld waren in het zoeken naar het concept van de zuivere klank zoals al geanticipeerd in werken van klassieke componisten zoals John Cage en Karlheinz Stockhausen (1). Bepaalde zwarte artiesten verbonden aan hun muziek ideologische en revolutionaire of zelfs rituele boodschappen van zwarte solidariteit en communautair gevoel.

Ook in België werd aandacht besteed aan de integrerende trends in het bijzonder de dans, mime, poëzie, toneel, fotografie, film, schilder- en beeldhouwkunst, multimedia. Mensen zoals de Gentenaar A.J. Hoste (mime), Jean Alleyn, Staf Daems, Jos Knaepen, Rob Miseur, Guy Van de Poel en in het Gentse Guy Roels, Carl Uytterhaegen, Jules Vandevelde, Marc Van Gysegem en Fred Vandaele (fotografie), Jaak Vissenaken (toneel), Staf Daems, Luc Hoenraet, Paul Turkry, Willy Van Eeckhout, Cel Overberghe en Paul Van Gysegem (schilder- en beeldhouwkunst), Gust Gils, Willem Roggeman (poëzie), Raoul Servais (film) om er maar enkelen te noemen, hebben interessant werk in dit kader gebracht in de loop van de jaren (19). Regelmatig werden vernissages bijvoorbeeld opgeluisterd met free jazz (o.a. Galerij William Wauters in Oosteklo, Triennale van de Plastische kunst in het Brugse Belfort in 1968, Galerij Elias in Wieze, Galerij Foncke te Gent, het Koornmetershuis in Gent "Jazz '70" in de Thermen te Oostende in 1970....), culturele centra en jeugdclubs organiseerden Jazz en poëzie. In de toneelwereld was één van de in dit verband opgemerkte werken eind de jaren zestig "Het gezang van de Lusitanische Bullebak" van Peter Weiss - Fakkeltheater Antwerpen met o.a. Herbert Flack en Reinhilde Declair in regie van Jaak Vissenaken 1970 en met free jazz omlijsting (Kris Wanders (tenor sax), Patrick De Groote (trompet), Robert Scholler (bas) en Ronnie Dusoier (percussie)) waarvan de première trouwens, gevolgd door een 25-tal optredens in België en Nederland, plaats vond in de Zwarte Zaal van Proka te Gent. In het intermezzo speelde de band haar eigen free music waarbij een prachtige lyrische compositie tijdens een voorstelling in Antwerpen, opgedragen aan Reinhilde Declair "Portrait of a Young Lady as a Blossoming Flower", in herinnering blijft.

b. Univ+ Alfa Jazzclub in Gent

In 1968 beslisten Paul Van Gysegem en de auteur van dit document, die ondertussen preses van de Universitaire Jazzclub geworden was om samen met Julien Revis (directeur van de Handelsschool in Gent, later van het Stedelijk Secundair Kunstinstituut) de handen in elkaar te slaan en de Univ+Alfa Jazzclub op te richten. De bedoeling was om de hedendaagse Jazzmuziek en vooral de Free jazz dichter bij het publiek te brengen. Tientallen concerten waarvoor grote publieke belangstelling bestond werden eerst georganiseerd in de zaal boven de tearoom FOX op de Korenmarkt en nadien in de Zwarte Zaal van Proka (Koninklijke Academie van Schone Kunsten). Veel bijval, waardoor nog eens te meer bewezen werd dat er wel degelijk een avant-garde jazz publiek bestaat in Gent en omgeving (17).

Eén van de uitschieters was zeker het concert met de bekende Amerikaanse free jazz bassist en violist Alan Silva (oorspronkelijk afkomstig uit de Bermuda's en lid van het vooruitstrevende AACM in Chicago), de fluitiste Becky Friend van Indiaanse afkomst, de Zuid-Afrikaanse alt saxofonist Ronny Beer en de Jamaikaanse tenorsaxofonist Kenneth Terroade samen met Paul Van Gysegem (bas), Patrick De Groote (trompet), Calyer Duncan (drums), Cel Overberghe (alt sax). "In die tijd gingen we soms naar Parijs om te zien welke Amerikaanse toonaangevende free jazz muzikanten er hun tenten opgeslagen hadden" herinnert zich de auteur. "Zo hebben we Alan Silva met zijn groep ontmoet in de jazzclub La Vieille Grille en naar Gent gehaald. In die periode verbleven een aantal muzikanten van het Art Ensemble of Chicago op een boerderij niet ver van Parijs. Het was een merkwaardig concert. Zonder bijzondere repetitie werden 4 Internationale musici samengebracht met een paar muzikanten van het Paul Van Gysegem kwintet. De opstelling was in een cirkel, te midden van het publiek. De muzikanten keken naar elkaar toe. Alan Silva was die avond in reuze vorm. Er was een grote publieke opkomst en de muziek was subliem."

Andere bekende Jazzmusici die in die jaren uitgenodigd waren op de "Jazz at the Fox" en de "Zwarte zaal" concerten, waren Nathan Davis, J.R. Montrose, René Thomas met Jacques en Micheline Pelzer, Benoit Quersin, Robert Pernet, Gunter Hampel, Peter Brötzman, Fred Van Hove, Han Bennink, Mal Waldron, Noel Mc Ghee, Dudu Pukwana.....

In de loop van 1971 was de Univ+Alfa Jazzclub gestart met een nieuw initiatief: platen beluisteren rond laatste nieuwigheden op jazzgebied in de kelder-bar van de "Rode Hoed" in Klein Turkije te Gent. Geïnteresseerden konden er zelfs hun eigen platen meebrengen. Dit lokte wekelijks een aantal gepassioneerde free jazz liefhebbers naar deze gezellige middeleeuwse kelder waar menig debat over de avant-garde muziek gevoerd werd tot stukken in de nacht.

De lokale pers schreef steeds met veel interesse en kennis over deze concerten wat bijdroeg tot het brengen van de free jazz in de publieke belangstelling (zie voorbeeld onder bijvoegsel 2)

c. Avant-Garde Jazzfestivals in het Gravensteen

Gestimuleerd door de successen van de Univ+Alfa Jazzclub werd in het jaar 1969 door bovenvermelde ploeg, aangevuld met enkele enthousiastelingen (onder meer Gilbert De Groeve, Pierre-Martin Neirinckx, Richard Lacquet en Fred Vandaele) besloten om een eerste Avant-Garde Jazzfestival in te richten in het Gravensteen te Gent. Dit festival was doelbewust volledig gewijd aan Belgische Muzikanten. "Een soort muzikaal colloquium met Belgische Jazzmusici in de frontlijn" stond er in de inleiding van het programmaboek (10). Dit festival was ook voor een stuk bedoeld als reactie tegen het te weinig aan bod komen van de jazzmuziek op radio en televisie in het algemeen alsook van onze - trouwens sterk onderbetaalde - Belgische musici in het bijzonder (bijvoegsel 3). Onverwacht grote opkomst, en belangstelling.

Dit ondertussen internationaal bekende festival (6,7,8,9 en 18) werd tussen 1969 en 1973 viermaal georganiseerd in het Gentse Gravenkasteel en eenmaal in de Sint Pietersabdij, dit laatste met een andere organisatieploeg. Honderden Belgische en internationaal bekende free jazz musici speelden in Gent voor duizenden jazzliefhebbers (Bijvoegsel 1). Namen zoals Sunny Murray, Malachi Favors, Ambrose Jackson, Mongezi Feza, Jan Garbarek, Louis Moholo, John Surman, Dave Holland, Clifford Thornton, Evan Parker, Frank Wright, Misha Mengelberg, Steve Mc Call, Steve Potts en Steve Lacy waren van de meest bekenden. Er was toen ook al sprake van "wereldmuziek" avant la lettre met de Senegalese drummer Tidiane Fall en de Brotherhood of Breath Big Band van de Zuid-Afrikaanse Chris McGregor.

Het succes van de Avant-Garde Jazzfestivals in het Gravensteen komt tot uiting in volgend citaat van P.M. Neirinckx in de introductie van het Programmaboek van het derde festival in '71 (17): "Wat stellen we vast na afloop van het vorige festival, anno '70? Dat de belangstelling voortdurend toeneemt, dat de samen- en medewerking met zowel officiële (wij denken vooral aan de BRT) als private instanties groeit, dat steeds meer nieuwe ensembles een plaats gaan innemen, naast de reeds bestaande, dynamisch evoluerende groepen. Kortom: dat er dus toch een en ander gebeurt op het gebied van de avant-garde Jazz." Verder waren er de reacties van de free jazz muzikanten zelf alsook van jazzcritici in de pers. Enkele citaten:

"Bien que le free jazz ne soit plus considéré comme une musique "maudite", les organisateurs de ce deuxième festival de Jazz d'avant-garde ne prévoyaient sans doute pas un tel succès. Pendant plus de treize heures, plusieurs milliers de spectateurs et quelque soixante-dix musiciens ont troublé le recueillement dominical du Château Gravensteen et fait trembler ses murs historiques. Comme à Montreux (Suisse), tout avait été préparé avec soin: exposition de photographies, ventes de magazines et de livres, d'affiches" Artikel van Gérard Rouy in Jazz Magazine naar aanleiding van het tweede festival in 1970 (6).

"L'importance de ce festival a été soulignée et de la part du public (de par sa présence nombreuse et par son niveau d'engagement) et de la part des musiciens. C'est en effet Burton Greene qui a dit qu'il s'agit d'une initiative unique dans le monde du jazz contemporain. On ne connaît nulle part un festival pareil où l'on joue uniquement du jazz pur et où l'on ne tend pas d'engager des groupes commerciaux, tels que des ensembles de pop music. C'était aussi l'avis de Gunter Hampel qui a déclaré de ne jamais avoir vécu une telle expérience auparavant.....". Artikel van P.M. Neirinckx in Jazz Hot van december '70 betreffende het tweede festival (bijvoegsel 4)

“Het laatste weekeinde van oktober is er eentje geworden dat de Belgische Jazzliefhebbers zich nog lang zullen (moeten) heugen. In het Paleis van Schone Kunsten te Brussel speelden vrijdag 29 oktober Ornette Coleman, zaterdag Phil Woods en Garry Burton, zondag Dizzy, Monk en Blakey, maandag Duke en dinsdag Miles....Bovendien begonnen in de studio van datzelfde Paleis van Schone Kunsten een reeks concerten ingericht door de BRT, gewijd aan de Belgische free jazz met op de eerste plaats Fred Van Hove. Diezelfde BRT tenslotte richtte zaterdag en zondag van datzelfde weekeinde, samen met de Gentse Univ+Alfa Jazzclub....een twee dagen durend free feest in, traditiegetrouw in de grote zaal van het middeleeuws Gravensteen.....Voor dat cadeau kan Univ-Alfa en al de rest niet genoeg bedankt worden”. Artikel in Jazzwereld van nov-dec 1971 van Edmond Devoghelaere nav het derde Avant-Garde Jazzfestival in het Gravensteen (9).

“Het vierde internationaal Avant-Garde Jazzfestival in het Gravensteen te Gent behoort tot het verleden, een marathon van bijna 24 uur op twee dagen, nog altijd even boeiend én als muziekverschijnsel én als sociomuzikaal ontmoetingscentrum – het feit dat de aanwezigen tijdens de opstelling van de groepen de gelegenheid krijgen van gedachte te wisselen in de ruime bar draagt hier in geen geringe mate toe bij – een stimulerende luistersfeer, omdat het aantal festivalsnobs noch tot 'n minimum wordt herleid, alles gecentreerd op het podiumgebeuren in de concertzaal omdat deze nu eenmaal door haar axiale structuur en door de aangebrachte lichtstralenbundels alle aandacht naar voor trekt....ennu maar dokteren aan de eerste lustrumeditie in 1973.” Van Juul Anthonissen in De Standaard van 18.10.'72 ter gelegenheid van het vierde Avant-Garde Jazzfestival in het Gravensteen.

Zie ook nog een paar persknipsels in bijvoegsels 3 tot 5 .

d. Gastmuzikanten uit andere steden

In het begin van de jaren '60 werd er in ons land heel wat experimentele jazz gespeeld in clubs zoals de Antwerpse Mok (uitgebaat door de altosaxofonist Mike Zinzen), de Muze en de Gard Sivik, maar ook in het Brusselse (Theatre 140) en het Luikse (Jazz Café). In het Antwerpse was er in het bijzonder veel beweging rond free jazz: o.a. was de groep van Mike Zinzen er vooral actief in de Mok en bestond uit bassist Dré Metten, pianist Paul Dumont (na diens ongeval op de terugweg van het Jazzfestival van Comblain-la-Tour vervangen door Fred Van Hove) en verschillende drummers waaronder Butch Peleman, César Bailleux en de Amerikaanse Calyer Duncan en Al Jones. Ook Cel Overberghe of muzikanten uit Gent zoals Paul Van Gysegem waren er in die periode regelmatig te horen in één of andere combinatie. Later vonden er jongere musici hun weg zoals Kris Wanders (tenor sax), Jan Van de Ven (percussie – jong gestorven) – beiden vaak te horen in trio met Fred Van Hove - Ivo Van der Borgh (percussie), Erwin Serneels (tenor sax).....Vanaf 1965 werd Gent echter meer en meer gedurende een aantal jaren een kristallisatiepunt van het free jazz gebeuren in België en voor een stuk zelfs in Europa. Jazzfestivals uit die tijd zoals deze van Moers in Duitsland vonden er hun inspiratie.

Tallose toonaangevende Belgische jazzmuzikanten van buiten het Gentse deden er hun opwachting tijdens free jazz concerten en festivals. Een beperkte greep uit de meest bekenden: Fred Van Hove (piano), Butch Peleman (drums), André Goudbeek (alt sax, basklarinet), Ronnie Dusoier (slagwerk), Jan Van de Ven (drums), Paul Lovens (slagwerk), Mike Zinzen (alt sax), Cel Overberghe (alt sax), Richard Rousselet (trompet), Johan Joris (trompet), Nolle Neels (tenor sax), Jean Van den Plas (viool, cello), Babs Robert (saxen), Jacques (alt sax) en Micheline (slagwerk) Pelzer, Paul Dubois (bas), Robert Pernet (slagwerk), Johnny Peret (vibrafoon, percussie), John Van Rijmenant (tenor sax), Ronald Lecourt (vibrafoon), Johnny Brouwers (piano), Klemens Kennis (alt sax), Edmond Van Lierde (saxen), Edwin Serneels (alt sax), Nicole Van der Plas (piano), Felix Simtaine (drums), Freddy Deronde (bas), Ivo Van der Borgh (percussie)

In die tijd zochten een aantal jazz muzikanten hun weg in een landschap waar de moderne tonale jazzmuziek vaak de wegen van de free jazz kruiste, vaak er zich in conflictuele situaties mee bevond. In bovenstaande lijst vinden we musici die uit de hard-bop omgeving kwamen en die het experiment van de free jazz voor een stuk – soms tijdens een beperkte periode – mee wilden beleven: we denken o.a. aan Jacques Pelzer, Robert Pernet, Paul Dubois, Richard Rousselet, Félix Simtaine....Anderen zijn al vroeg met free jazz blijven voortdoen zoals Fred Van Hove, Cel Overberghe, Paul Van Gysegem en André Goudbeek.

De thematiek tonale/atonale jazz heeft in die jaren – en zelfs nu nog – heel wat verhitte discussies doen oplaaien tussen voor- en tegenstanders. Sommigen zagen de free jazz als een evolutie vanuit de tonale jazz waarbij men eerst deze laatste volledig diende te beheersen vooraleer naar een meer geëvolueerde vorm te kunnen overgaan. Anderen zagen de free jazz als een vorm van vrije expressie zonder daarbij nood te hebben aan de tonale jazz als fundament. Een beetje te vergelijken met de discussie rond de New-Orleans en bebop evolutie: je diende niet noodzakelijk jaren New-Orleans of Dixieland jazz gespeeld te hebben vooraleer je bebop kon gaan spelen. Voor bepaalde jazzmusici was dit geen thema, voor anderen was het de kern van heel wat emotionele ontladingen. Elkeen had zo wat zijn eigen visie: van “of/of” tot “en/en”. Wat we vandaag zien is dat de jonge generatie muzikanten zich daar niet te veel vragen bij stelt: technisch goed geschoold staan velen open voor elke muziekvorm die vaak de contouren van de jazzmuziek overschrijdt en zich beweegt in het rijke gebied van de wereldmuziek. Een thema dat het raam van dit document zeker overtreft maar daarom niet minder interessant is.

Wat Robert Pernet in zijn boek “Jazz in Little Belgium” (3) wat dat betreft over schrijft is illustratief: “Het kwartet van Marcel “Babs” Robert (met Robert) werd in februari 1960 gevormd en zou tien jaar standhouden. Er werd avant-garde jazz gespeeld, maar - alles bleef gestructureerd, geen free jazz, al experimenteerde ik ook een paar keer met de kerels uit Antwerpen en Gent - Fred Van Hove, Paul Van Gysegem, Ronald Lecourt en een avondje Don Cherry.”

In de winter van 1973 werd onder impuls van Fred Van Hove, Cel Overberghe, Willy Roggeman en André Goudbeek in Antwerpen de Werkgroep voor Improviserende Musici (WIM) opgericht naar aanleiding van een conflict met de organisatoren van het toenmalige Jazz Middelheim in het bijzonder als een reactie op de financiële discriminatie tussen Belgische en buitenlandse musici. Om die reden weigerden een aantal Belgische muzikanten op het festival te spelen waaronder Fred Van Hove en Cel Overberghe alsook Willy Roggeman. Dit resulteerde in een eerste Free Music festival dat georganiseerd werd in de Muze te Antwerpen. Daardoor ontstond naast het gebeuren in Gent een nieuw kristallisatiepunt met betrekking tot free jazz. Na dit festival maakte de vzw WIM “Het Plan voor Jazz in België” in beide landstalen dat jammer genoeg weinig respons uit politieke hoek kreeg. Deze werkgroep zou in de daaropvolgende jaren nog heel wat interessante activiteiten organiseren in het gebied van free jazz. Later (1974) werd in Gent een afdeling van WIM gesticht rond o.a. Paul Feyaerts (bas), Michel Mast (tenor sax), Serge Hoste (trombone) en Johan Joris (trompet). Deze groep zou in de daaropvolgende jaren meer dan 100 free-jazz concerten en 4 Free Music festivals organiseren in de “Vooruit” en St. Pietersabdij.

4. Selectie van markante opnamen uit de beginperiode van de free jazz

- **Ornette Coleman**

- Something Else! (Original Jazz Classics -1958)
- Tomorrow Is the Question! (OJC - 1959)
- The Shape of Jazz to Come (Atlantic -1959)
- Change of the Century (Atlantic -1959)
- This Is Our Music (Atlantic - 1960)
- Free jazz (Atlantic - 1960)
- Crisis (Impulse - 1969)

- **Don Cherry**

- The Avant-Garde (Atlantic -1961, co-leader with John Coltrane)
- Complete Communion (Blue Note - 1965)
- Symphony for Improvisers (Blue Note - 1966)
- Eternal Rhythm (Saba - 1968)
- Live at Café Montmartre (ESP -1962)
- Mu (BYG - 1969), duet with Ed Blackwell

- **Cecil Taylor**

- Jazz Advance, 1956 (with Steve Lacy – Blue Note)
- Looking Ahead (OJC – 1958)
- Complete Candid Recordings of Cecil Taylor (Mosaic -1960-'61)
- Nefertiti the Beautiful One Has Come (Revenant -1962)
- Unit Structures (Blue Note 1966)
- Conquistador (Blue Note 1966)
- The Great Concert (Prestige 1969)

- **Albert Ayler**

- My name is Albert Ayler (Fantasy - 1963)
- Spiritual Unity (ESP - 1964)
- Vibrations (Freedom - 1964)
- At Slug's Saloon Vol.1 (Get Back - 1966)
- Spirits rejoice (ESP- 1965)
- The Village Concerts [live] (Impulse – 1965-67)
- Lörrach Paris (hatART – 1966)

- **John Coltrane**

- The John Coltrane Quartet Plays (Impulse - 1965)
- A Love Supreme (Impulse - 1964)
- Ascension (Impulse - 1965)
- The Major works of John Coltrane (Impulse - 1965)
- Transition (Impulse - 1965)
- Sun Ship (Impulse - 1965)
- Meditations (quartet plus Pharoah Sanders and Rashied Ali, Impulse -1965)
- Complete 1961 Village Vanguard Recordings (GRP - 1961)
- Stellar regions (Impulse - 1967)
- Live in Antibes (Le Jazz - 1965)

- **Art Ensemble of Chicago**

- The Art Ensemble: 1967/68 (Nessa)
- Great Black Music/Message to our Folks (Affinity -1969)
- Reese and the smooth ones (Freedom - 1969)
- Live in Paris (1969)
- The Art Ensemble of Chicago (Monkey records – 1969)
- People in sorrow (Nessa - 1969)

- **Een greep uit de Europese scène**

- Gunther Hampel "Music from Europe" (ESP - 1966)
- Misja Mengelberg Quartet at Newport Jazz Festival (Dutch Artone - 1966)
- The 8th of July 1969 (Gunther Hampel, Birth -1969)
- Machine Gun (Peter Brötzman, Willem Breuker, Fred Van Hove e.a. FMP - 1968)
- Withdrawal (Spontaneous Music Ensemble with John Steven, Kenny Wheeler, Trevor Watts, Evan Parker, Dave Holland, Derek Bailey e.a. Emanem - 1966-'67)
- The Source (Spontaneous Music Ensemble, Emanem - 1970)
- Globe Unity: FMP -1967-'70 (Globe Unity Orchestra met Alexander von Schlippenbach, Kenny Wheeler, Manfred Schoof, Peter Brötzman, Peter Kowald, Albert Mangelsdorf, Karl Berger, Derek Bailey, Han Bennink e.a.)
- Iskra (Paul Rutherford, Emanem – 1970)
- The Forest and the Zoo (Enrico Rava, ESP - 1967)
- Escalator over the Hill (Carla Bley and Orchestra, ECM - 1968)
- Extrapollation (John Mc Laughlin, Polydor -1969)
- Way back When (John Surman, ECM -1969)

- ZoKoMa (Albert Mangelsdorf, 1968)
 - Requiem for Che Guevarra, Malcolm X, Martin Luther King, John F. and Robert Kennedy (Fred Van Hove septet incl. Kris Wanders, Cel Overberghe, Willem Breuker, Peter Kowald, Han Bennink, Wolfgang Dauner, Manfred Schoof e.a. 1968)
 - Nipples – Peter Brötzman, Derek Bailey, Evan Parker, Han Bennink, Fred Van Hove e.a. (Atavistic – 1969)
 - The Trio (John Surman, Barre Phillips, Stu Martin, ECM -1970)
 - Piano dazibao (François Tusques, Futura Records -1970)
 - Aorta (Paul Van Gysegem sextet, Futura Records – 1971)
- **Andere interessante opnamen uit de beginperiode**
- The Black Saint and the sinner lady (Mingus – Impulse - 1963)
 - Charles Mingus-Cecil Taylor (Ozone -1966)
 - Four for Trane (Archie Shepp, Impulse - 1964)
 - Fire Music (Archie Shepp, Impulse - 1965)
 - Live in Greenwich Village (Alan Silva, Impulse -1964)
 - Luna Surface (Alan Silva – BYG - 1968)
 - Out to lunch (Eric Dolphy Blue Note -1964)
 - Last Date (Eric Dolphy, Verve - 1964)
 - Liberation Music orchestra (Charly Haden, Impulse - 1969)
 - Three for Shepp (Marion Brown, Impulse - 1966)
 - Marion Brown Quartet (Marion Brown, Impulse - 1967)
 - The straight horn of Steve Lacy (Candid – 1960)
 - School Days (Steve Lacy, hatHUT - 1963)
 - The Forest and the Zoo (Steve Lacy, ESP - 1967)
 - Numbers (Lester Bowie, Nessa - 1967)
 - In search of the Mistery (Gato Barbieri, ESP-1967)
 - Three Compositions of New Jazz (Anthony Braxton, Delmark - 1968)
 - For Alto (Anthony Braxton, Delmark - 1969)
 - Congliptious (Roscoe Mitchell, Nessa - 1968)
 - Cadencia Nova Danica (John Tchicai, 1968)
 - As if it were the seasons (Joseph Jarman, Delmark - 1968)
 - Tears for Dolphy (Ted Curson, Black Lion - 1964)
 - Song of singing (Chick Corea, Blue Note - 1970)
 - The essential Larry Coryell (Vanguard -1968-73)
 - Chris Mc Gregor's Brotherhood of Breath (1970)
 - Atlantis (Sun Ra, Saturn - 1967 – '69)
 - Karma (Pharoah Sanders, Impulse -1969)

5. Conclusie

Rond 1965 kwam er in België een controversieel debat op gang rond vooroordelen en discriminatie tegenover de free jazz en het niet ernstig nemen van geëngageerde muzikanten. Wanneer zelfs een Cecil Taylor in die tijd geen schijn van kans maakte om opgenomen te worden in de Parnassus van de “ernstige” avant-garde (zeg maar de “klassieke” avant-garde) was de situatie in België nog scherper en leefden een aantal free jazzmuzikanten als desperado's tussen de witte muurtjes van het officiële “establishment” (10) wat trouwens niet vreemd was in de ganse geschiedenis van de jazzmuziek.

Vele zeer gerenommeerde muzikanten uit de 21ste eeuw en hedendaagse jazz critici erkennen zelfs de pionierinspanningen van vrije improvisatoren niet of met moeite. Zij blijven hen theoretiseren, weg van de “klassieke” jazz canon. Dit overtreft persoonlijke smaak. Het illustreert het enorme belang in de strijd om jazz te definiëren in een periode waar veel afhangt – meer dan ooit – van financiële middelen en bereikte status buiten het raam van de commerciële muziekindustrie (1).

Als conclusie citeer ik Paul Van Gysegem uit 1969 (10): meer dan eens vertelt men mij vertrouwelijk dat er veel afval zit tussen de avant-garde jazz van dit ogenblik. Wat kan ik meer zeggen dan dat er

inderdaad maar één Bach was, maar één Rembrandt, maar één Picasso en maar één Strawinsky, maar één Armstrong en maar één Charlie Parker of Cecil Taylor. Toen men Calder vroeg naar de stand van zaken in de beeldhouwkunst antwoordde hij laconiek “one Moore more” en ik eindig met “one Taylor more”.

6. Bibliographie en verwijzingen

1. This is our Music: free jazz, the sixties and American culture (Iain Anderson) – PENN – University of Pennsylvania Press - 2007
2. A power stronger than itself: the AACM and American Experimental Music (George E. Lewis) – The University of Chicago Press – 2008
3. Jazz in Little Belgium (Robert Pernet) – Muziekinstrumentenmuseum – 2004
4. Jazz Middelheim (Marc Van den Hoof en Rob Miseur) – BRT Uitgaven – 1991
5. Passeport pour le Jazz (Philippe Adler et Pierre de Chocqueuse) – Editions Balland – 1995
6. Jazz Magazine – N° 184 – dec 1970
7. Jazz Magazine – N° 195 – dec 1971
8. Jazz Hot N° 278 – dec 1971
9. Jazzwereld – N° 36 – nov-dec 1971
10. Avant-garde jazz in België – Univ en Alfa Jazzclub – programmaboek – Gravensteen Avant-Garde Jazzfestival- Gent – 1969
11. The definite Guide to Jazz – 5th edition – 2006 (AMG – 2002)
12. The Penguin Guide to Jazz – 9th edition - 2008 (Richard Cook & Brian Morton)
13. John Coltrane (Franck Médioni) – Actes Sud – 2007
14. The finest in Belgian Jazz (J. Samyn – S. Simons) – De Werf – 2002
15. Free jazz and free improvisation: an encyclopedia (Jenkins, Todd S). Greenwood Press. (2004).
16. Music and the creative spirit: innovators in jazz, improvisation, and the avant garde (Peterson, Lloyd). Scarecrow Press – 2006
17. Derde Internationaal Avant-Garde Jazzfestival – Univ en Alfa Jazzclub – programmaboek – Gravensteen - Gent – 1971
18. Keuze van persrecenties over de Avant-Garde Jazzfestivals in het Gravensteen te Gent – 1969 -'70 -'71 en '72 (ter beschikking bij de auteur)
19. Jazz in Beeld – JazzXpo - Cultuurcentrum Zwanenberg Heist-op-den-Berg – 2004
20. The Story of the New Jazz (Val Wilmer – 1977 – Quartet)
21. Miles: the Autobiography (Miles Davis with Quincy Troupe – Simon and Schuster – NY - 1989)
22. Free Jazz (Wikipedia encyclopedia – Wikimedia Foundation Inc. USA)
23. Jazzhistorie van Albert Michiels, Jazzmozaïek 1/2008
24. Histoire du Jazz et de la musique afro-américaine (Lucien Malson – Collection 10/18 n°1085)
25. Free Jazz Black Power (Philippe Carles/Jean-Louis Comolli – Champ Libre, 1971)
26. Black Music (A.B. Spellman – Schocken Paperback, 1971)
27. All Music Guide to Jazz – 4th edition – 2002 – AMG and Backbeat Books
28. Dr. Jazz Magazin nr. 199 – dec. 2007
29. www.joachim.kühn.com – artist biography
30. www.jazzarchief.nl/geschiedenis/hoofduk4.html
31. www.pierrecourbois.nl – biografie per 9 september 2009

7. Bijvoegsels

1. Lijst van Musici op concerten en festivals van de Univ + Alfa Jazzclub in Gent
2. Artikel uit Het Laatste Nieuws – januari '68 – Concert UNIV+ALFA Jazzclub
3. Eerste festival van de free-jazz: een Belgisch festival voor Belgische musici – artikel van Guy Heyne (17 okt 1969) - achtergrond en motivatie voor het Eerste Avant Garde Jazz festival in het Gravensteen te Gent
4. Free Jazz au Château des Comtes à Gand - Artikel Van JM. Neirinckx over het 2e Avant-Garde Jazzfestival in Gent – Jazz Hot dec. '70
5. “Free onder Gentse gewelven” Artikel van Edmond De Voghelaere in Het Laatste Nieuws van 21.10.'71 nav het Derde Internationaal Avant-Garde Jazzfestival in het Gravensteen te Gent
6. “Jazzveteranen kijken terug op woelig verleden: Gent heeft haar buitenbeentjes altijd al gekoesterd” uit Zone 09 – Stadsmagazine van 10 juni 2003 door Ludwig Willaert.

HADDEN REEDS EEN OPTREDEN IN CONCERTEN EN FESTIVALS INGERICHT DOOR UNIV EN ALFA JAZZ KLUBS :

jeanne lee
willem breuker
erjen gorten
steve mc call
gunther hampel
paul van gysegem
cel overberghe
patrick de groote
ronald lecourt
calyer duncan
nathan davis
ronny dewulf
scott bradford
j. r. monterose
rené thomas
freddy deronde
felix simtaine
alan silva
kenneth terroade
becky friend
robin kenyatta
dave burell
claudie delcloc
beb guerin
peter brötzman
fred van hove
malcolm griffiths
han bennink
bushi niebergall
irène schweitzer
trevor watts
siggi bush
jasper van t'hof
toto blanke
pierre courbois
kris wanders
kees hazevoet
jean van de plas
cel overberghe
paul lovens
mal waldron
nicole van de plas
manu cox
ronny dusoir
edmond van llerde
andré goudbeek
rudy blondeel
willy roggeman
willy de bisschop
babs robert
johnny peret
paul dubois
johnny brouwers
robert pernet
klemens kennis
herwig wels
jonas wille
jack pelzer
johnny dyanni
micheline pelzer

hubert heylbroeck
nolle neels
kenneth speller
kenneth tyler
jacky samson
sunny murray
bayard lancaster
bobby reed
malachi favors
piet kuiters
peter warren
joachim kühn
karl berger
allan blairman
andré goudbeek
paul feyaerts
jean cohen
evan chandlee
peter kowald
joseph dejean
françois mechall
jean-louis mechall
albert mangelsdorff
judith pertz
bruce grant
daoud amin
charlie mariano
peter warren
peter bennink
gerd dudek
ambrose jackson
erwin serneels
johan jooris
arnold dooyeweerd
rob van den broeck
jurre haanstra
ernst reyseger
henry vonk
jan garbarck
arild andersen
edward vesala
oliver johnson
byron pope
bobby taylor
mike guilford
gomo felton
tatsuhiko nagano
chance evans
jo maka
sonny gray
ray stephens oche
james maceda
sabu
b. g. carrington
david jacobson
françois nyombo
adolphe winkler
louis moholo
robert scholler
al jones

lobo damaskovich
ken karter
theo loevendie
hans dulfer
joop mastenbroek
willem van manen
eddy engels
maarten van regteren altena
martin van duynhoven
peter krijnen
jack labrunie
erick thalet
michel graal
fannerle roger
john tchikal
burton greene
john surman
barre phillips
stu martin
chris mc gregor
mongezi fezza
ronnie beer
dave holland
clifford thomson
siegfried kessler
jeff seffer
didier levallet
jean my truong
franz volhard
thomas cramer
manfred schoof
albert mangelsdorff
evan parker
paul rutherford
misha mengelberg
frank wright
jerome hunter
bobby few
muhammed ali
mark charlg
harry becket
nick evans
gary winde
alan skidmore
dudu pakwana
mike osborne
harry miller
karel velebny
rudolf tichacek
petr korinek
josef vejvoda
noel mc ghie
firmin timmermans
makava ntshoko
steve lacy
steve potts
irene aebi
john stevens
ron herman

LAATSTE NIEUWS
JAN. 1968

Jan '68 Belangrijk jazz-concert te Gent

Na de zeer grote bijval van de « Gunther Hampel Group » in de « Fox », te Gent, werd door de « Alfa Jazzclub » een tweede avond ingericht, die opnieuw een overweldigende bijval genoot.

Te gast was deze maal het « Paul Van Gysegheem Kwintet », een nog vrij jonge maar niettemin beslist beloftevolle « free jazz »-groep, die reeds voor de radio een aantal uitzendingen heeft verzorgd, en die zich als promotor aandient voor de verbreiding van de eigentijdse free-jazz in ons land.

De leden van het kwintet : Cel Overberghe, Belgische alto-sax; Ronald Lecourt, vibes-speler uit Frankrijk; Patrick De Groote, talentvol trompet- en flugelhorn-speler uit Gent; Calyer Duncan, drummer uit de Verenigde Staten en Paul Van Gysegheem, bas, ook leider van de groep, genoten een uitzonderlijke bijval.

Deze avond heeft eens te meer aangetoond, dat de liefhebbers van de free-jazz, een eigentijdse progressieve muziekvorm, talrijker zijn dan men eigenlijk had verwacht. De twee avonden in de bovenzaal in de « Fox » lokten inderdaad méér volk dan verwacht, een feit dat de promotors van deze nieuwe « Alfa Jazzclub » een flink hart onder de riem zal steken. Daarmee werd ook bewezen, dat de groep op de goede weg is voor de verspreiding van de free jazz, zowel te Gent als in Vlaanderen. Het zou dan ook meer dan normaal zijn indien een dergelijke vaststelling zou kunnen leiden tot steun aan de « Alfa Jazzclub ».

Deze steun kwam tot op heden enkel van de Rijksuniversiteit, waar het cultureel convent heeft ingezien, dat hier een initiatief lag, dat méér dan een morele aanmoediging verdiende. Dit trouwens des te meer daar Patrick De Groote, leider van de « Universitaire Jazzclub », bij de initiatiefnemers van de « Alfa Jazzclub » behoort. Dergelijke steun is des te meer verheugend, daar hiermee eindelijk wordt bewezen, dat een leven in een tvoren wetenschappelijke toren, zoals dat vroeger bij de studenten maar al te dikwijls het geval was, vrij negatief was. Het feit, dat promotors van het cultureel convent en andere verenigingen uit het Gentse elkaar op dit ene terrein gevonden hebben, kan een spoor-slag zijn om in die richting ook op andere terreinen vruchtbaar werk te leveren.

André VANHOVE

Eerste festival van de free-jazz in Gentse Gravensteen

„Dit is 'n Belgisch festival voor Belgische musici”

„ALS ik nachtmerries heb, droom ik van tien mensen, als ik optimistisch ben verwacht ik er 500 tot 1.000”. Aan het woord is Patrick De Groot uit Knokke. Hij is 24, gehuwd, vierdejaarsstudent Burg. Ing., trompettist voorzitter van de Universitaire Jazzclub, die samen met de Alfa Jazzclub het «Eerste Belgische Avant-garde Jazzfestival, dat zondag 19 oktober plaats heeft in het Gentse Gravensteen. Het wordt het eerste festival uitsluitend aan Belgische jazzmusici voorbehouden.

Een paar vraagjes.

Waarom dit avant-garde festival?

Praktisch

Het eerste Belgische avant-garde jazzfestival heeft plaats in het Gravensteen te Gent, op zondag 19 oktober van 15 uur tot na middernacht.

DEELNEMERS:

- Fred Van Hove Trio
- Jack Pezzor Kwartet
- Paul van Gysegem Sextet
- Rudy Blondeel Kwartet
- Nicole Vander Plas Kwintet
- Lympe Trio
- Paul Feyaerts Kwartet
- Babs Robert Kwintet
- en Willy Roggeman's

PRIJZEN:

100 fr. (steunkaarten), 80 fr. (burgers) en 50 fr. (studenten, leden van jeugdklubs, soldaten),
VOORVERKOOP:
Kunsthandel Hadewijck, Donkersteeg, 7 te Gent.

Patrick De Groot:

Moelijk in twee woorden te zeggen. De redenen zijn dezelfde als voor onze concertenreeks van vorig jaar: er wordt niet veel gedaan voor de avant-garde jazz. Progressieve musici spelen zelden in jazzclubs. Verder geen enkel initiatief voor Belgische avant-gardisten behalve onze concerten, waarmee we vorig jaar een tamelijk groot succes en een voor Gent zeer groot succes hebben gekend. Wij hebben ook willen breken met het traditioneel festival van een beetje bebop, een beetje oude stijl en — tenzij in Bilzen — geen free. We hebben willen breken met de traditie waarbij op Belgische festivals geen Belgen aan bod komen zoals te Bilzen byb.

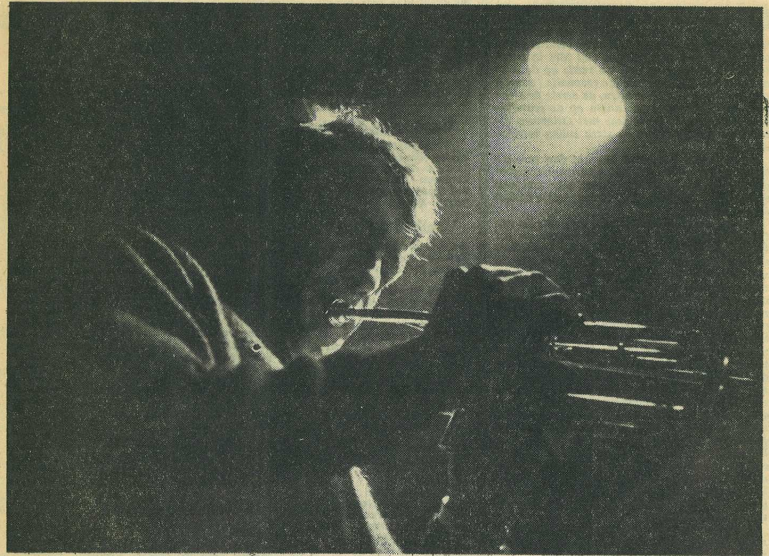
Een schandalige toestand: voor Archie Shepp kan men 250.000 fr betalen maar die ene Belgische groep moet komen spelen voor 1.500 fr. Ook bij de B.R.T. wordt er niets — bijna niets — gedaan en ik klaag hierbij de grote leiding van de B.R.T. aan, niet de jazzsekte van Elias Gastelink. De hoofdleiding schiet trouwens voor bijna alle programma's te kort.

Vergelijk maar eens met de Nederlandse radio en T.V. Hoeveel jazz komt er bij ons op T.V.?

Een keer per maand of één keer in twee maanden, en dan mogen we tevreden zijn.

Bovendien wordt jazz uitgezonden op uren waarop de kijkers niet voor hun toestel zitten. Met andere woorden: er is de hoogste nood aan een degelijk jazzprogramma op T.V.

Als muzikanten — wij zijn geen organisatoren — trachten wij zowel concerten als dit festival in te richten omdat de Belgische musici die debuten geen enkele rugsteun

Patrick De Groot: «Als ik nachtmerries heb droom ik van 10 mensen...»

hebben, daar waar in Nederland jazzmusici gesteund worden door enerzijds hun tijdschrift en anderzijds radio, T.V., pers... Bij ons genieten zelfs profs en semi-professionelen deze steun niet. Kortom, het komt hier op neer dat wij in één festival zowel beginners als semi-professionelen, als professionelen — zonder onderscheid — willen verenigen om een totaalbeeld te brengen van hetgeen op avantgarde jazzgebied in België gebeurt.

Is «free jazz» in 't middeleeuwse Gravensteen geen anachronisme?

«Kijk: misschien kunnen we door dat anachronisme wel het accent leggen op het nieuw zijn van die muziek, die terzelfdertijd toch gefundeerd is door het oude. Die muziek is

geen losstaand iets. Het is een logische ontwikkeling van enerzijds een techniek en anderzijds een mentaliteit. Wij hebben trouwens dit festival met een Belgisch cachet typisch Gents willen houden: Gents dan het Gravensteen kan niet.»

Waar staat de Belgische avant-garde anno 1969?

«De kwaliteit staat op even hoog niveau als de buitenlandse, alleen is er geen kwantiteit. Het land is trouwens klein. Om dit te bewijzen: onze muzikanten worden door buitenlandse musici geapprecieerd en spelen trouwens mee als evenwaardige partners in buitenlandse orkesten. Alleen is er bijna geen mogelijkheid — om reden van bovengenoemde onverschilligheid of beter tegenwerking

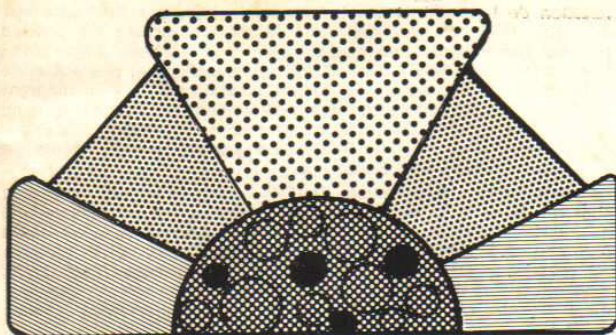
(zet de twee maar in de krant) — om een Belgische avant-gardeproductie op de internationale jazzmarkt te brengen.»

Waarom op dit festival geen grote buitenlandse naam als trekpleister?

«Dan zouden we onszelf gewoon tegenspreken. Dit is een Belgisch festival voor Belgische musici. Wij willen breken met die traditie van een buitenlandse vedette.

Als het goed marcheert op dit eerste festival, zullen we volgend jaar een festival inrichten met buitenlandse musici, waarop de Belgen evenwaardige partners zullen zijn en niet enkel een hongerloon zullen krijgen...»

GUY HEYNE.

free jazz

CHATEAU DES COMTES A GAND

Un de nos amis belges, M. Pierre-Marie Neirinckx nous a adressé dans sa langue natale le compte rendu du 2e Festival de Free Jazz de Gand que nous avons préféré publier tel quel.

C'est dans le cadre unique du château féodal des Comtes de Flandre que s'est passé le deuxième festival international du free jazz à Gand, le 18 octobre dernier. Cet événement est devenu un succès incontesté ; dès le début jusqu'à la fin près de 1 000 spectateurs fort intéressés ont assisté avec beaucoup d'attention à ce marathon du jazz contemporain qui durait à peu près douze heures.

Parmi les quinze formations qui ont participé à ce festival, notons plus particulièrement quelques géants du free jazz : John Tchicai, Gunter Hampel, Chris McGregor, John Surman et Burton Greene. Ont également pris part comme groupes étrangers : le Theo Loevendie Consort (Pays-Bas), l'ensemble « Association » de Pierre Courbois (Pays-Bas), la formation de Jack Labrunie (France), le trio Pierre Favre (avec Irène Schweizer) (Suisse). À ce festival ont collaboré en plus six formations belges, notamment l'ensemble de Nicole van den Plas, le jeune pianiste anversois Fred van Hove (qui, entre autre, a collaboré avec Peter Brötzmann et Han Bennink), le trio Cel Overberghe, la formation de Kris Wanders et le New Jazz Ensemble de Micheline Pelzer. Et évidemment les organisateurs de ce festival (étant eux-mêmes la plupart des musiciens) étaient présents avec la formation de Paul van Gysegem.

Bien sûr demeure-t-il extrêmement difficile de dresser le bilan final de cet événement extraordinaire. Décidément on peut quand même dire qu'au Château des Comtes une fois de plus une page dans le grand livre de l'histoire assez jeune du jazz avant-garde a été écrite.

Du point de vue du public il faut noter quatre points culminants, à savoir l'ensemble Association de Courbois, le Happy Music Ensemble de Gunter Hampel, John Tchicai et Fred van Hove. En effet, les participants à ce festival ont été fort enthousiasmés par ces musiciens, qui d'ailleurs ont été spontanément et longuement applaudis. Quant à moi, je peux faire la paix avec cette estimation de la part du public. Ceci n'empêche guère que le trio de John Surman et l'ensemble de Jack Labrunie ont également pu tirer toute mon attention, malgré que Labrunie ne peut être considéré comme un représentant valable du jazz avant-garde. Cependant, Clifford Thornton et Chris McGregor ont été pour moi les déceptions principales de ce festival. Malgré qu'il s'agit incontestablement de deux géants — ce jour-là ils n'ont pas réussi à me convaincre — tantôt j'essayerai de motiver ce point de vue. Enfin, citons quelques formations qui ne m'ont pas déçu, tenant compte du fait que je pouvais prévoir qu'ils n'ont guère évolué dans leur style déjà peu ou pas du tout personnel : Kris Wanders (toujours les mêmes explosions dures d'un genre de free jazz non-structuré), le trio de Pierre Favre (une rythmique assez égale, monotone, peu fascinante), l'ensemble de Nicole van den Plas (tout de même plus capable d'intéresser que le festival précédent). Aussi le New Jazz Ensemble de Micheline Pelzer n'a pu provoquer quelque intérêt de ma part — j'ai l'impression que pour chaque de ces ensembles il ne s'agit que d'un profond déchargement d'énergie, toutefois sans pouvoir acquérir un certain niveau de communication musicale. Le trio de Cel Overberghe était bon, mais sans rénovation et quasi traditionnel.

Mais après ce croquis général, essayons plus ou moins d'approfondir ce que les formations les plus remarquables nous ont présenté. Le Theo Loevendie Consort — en style big band typiquement américain qui fait penser, par exemple, à Oliver Nelson ou Cannonball Adderley — a introduit ce festival d'une façon puissante et nette. Ce sont surtout Willem van Manen (trombone) et Martin van Duynhoven (percussion) qui ont attiré l'attention par leur jeu dynamique en solo. Quant à l'ensemble de Nicole van den Plas, c'est dû à leur trépidante volonté dans l'installation de leur groupe sur la plate-forme, que la formation de Pierre Courbois a dû interrompre sa séance après une demi-heure. Les organisateurs étaient fort ennuyés avec le timing du programme assez chargé et c'est certainement contre leur volonté qu'ils ont dû prendre cette mesure. Pourtant c'est grâce à l'ensemble « Association » qu'un premier percement avait lieu déjà au début du festival. Peut-être le succès frappant de Courbois est-il dû au sound électronique (cf. un genre de pop music, mais en tout cas sur un niveau plutôt cérébral). Malgré qu'il y avait une certaine protestation chez le public, lorsque Courbois devait interrompre son « Hammerfeld suite » à mi-chemin, il est presque certain qu'on n'était pas conscient du fait que la composition n'était point achevée.

Après cet incident et après une première vague d'enthousiasme distincte, l'entrée en scène de Cel Overberghe était devenue un peu ingrate. C'était le Happy Music Ensemble de Gunter Hampel qui lançait un deuxième coup stimulant, créant une certaine ambiance chez les participants de ce festival. Surtout le ténor sax Willem Breuker provoquait quelque sensation lorsqu'en pleine lutte avec son instrument il se laissait rouler sur le plateau d'une manière assez hystérique. Il faut dire que les choses un peu burlesques jouissent en général d'un certain succès chez le public — c'est en quelque sorte l'élément

« happening », qui joue probablement un rôle dans de pareilles histoires. D'ailleurs il faut noter qu'on a remarqué la même chose durant la séance presque clownesque du pianiste Burton Greene (qui avait accompagné au dernier moment Tchicai). Il paraît en plus que la chute-au-sax est un truc typique et traditionnel de la part de Breuker.

L'ensemble de van Gysegem a joué dans son style très caractéristique : une musique forte, animée, nerveuse, vive, la plupart poussée par le jeu explosif et déchargement de Courbois au drums, qui était vraisemblablement encore un peu irrité à cause de l'incident lors du démarrage du festival. Quelques moments lyriques se perdaient finalement dans un jeu trop chargé — il est difficile de maîtriser l'ensemble dans des circonstances pareilles.

Comme on le disait déjà auparavant, c'était John Tchicai qui a provoqué un troisième point culminant. Une musique très attractive, chaude et fascinante à la fois, mais sans aucun doute peu « free » dans le sens habituel du mot. Les partitions sur les instruments en étaient témoins. C'est surtout le pianiste Greene qui a réussi de surprendre le public avec ses expressions assez impulsives (et à la fois prudentes), énergiques, alternées par des moments assez poétiques et subtiles. Quoi qu'il en soit, les spectateurs étaient assez impressionnés et il y avait certainement le souhait d'écouter davantage du jazz pareil.

Jack Labrunie maîtrise totalement son instrument et il n'est point étonnant d'apprendre qu'il a reçu une formation classique dans le sens pur du mot. Certes, l'élément avant-garde manquait intégralement, mais comme variation c'était fort appréciable et le public a écouté très attentivement ce jeu vraiment virtuose de maître Labrunie. Le ténor sax Eric Thalet au contraire nous a fort déçu dans son jeu faible et nullement inspiré. Il est regrettable que Labrunie ne dispose pas d'un accompagnement apte de communiquer sur son niveau.

Enfin le moment suprême que beaucoup de spectateurs attendaient : l'apparition sur le plateau de Fred van Hove qui jouait en solo. On n'exagère point en prétendant qu'une telle entreprise — notamment une séance de free jazz uniquement sur le piano — demeure risquante et même fort dangereuse. Pour la plupart des spectateurs, cette initiative de la part de van Hove semblait cesser et on avait l'impression qu'il s'agissait d'une mission assez compliquée — d'une espèce de séance décisive quant à une appréciation finale de ce pianiste assez contesté. C'était à van Hove de donner preuve de ce qu'il était capable de réaliser ou ne pas réaliser. C'est devenu une révélation, incontestablement il y avait de nombreux moments surprenants, fascinants, sublimes mêmes, qui m'ont fait penser à des morceaux de Thelonious Monk et Cecil Taylor. D'autre part un peu nerveux, très tendu, avec des cascades sonores dures, très caractéristiques d'ailleurs pour van Hove. Lorsqu'il clouait violemment et d'un coup brusque le piano après ses émotions vives qu'il avait constamment exprimées d'une façon presque turbulente et fractionnée, un silence impressionnant suivait. Et soudain c'était un applaudissement fort d'un public étant vraiment engagé durant toute la séance.

Enfin, Clifford Thornton m'a déçu. Un jeu indécis, vague, sans aucun crescendo. D'ailleurs on a eu l'impression que Thornton était un peu capricieux ce jour-là. Malgré qu'il soit un peu déplorable, c'est tout que je peux dire à propos de cette séance d'un musicien pourtant assez connu et apprécié.

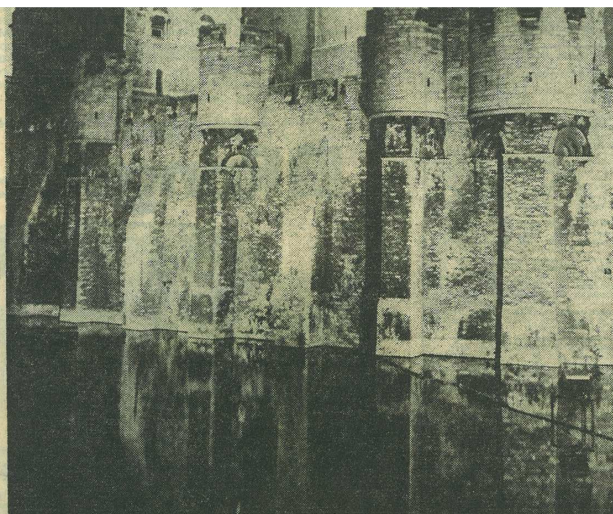
Il était minuit lorsque le trio de John Surman entrait en scène et que le public était de nouveau en plein engagement vis-à-vis de cet ensemble britannique. Surtout l'introduction de Surman sur soprano sax était très bien, pleine de virtuosité, vigoureuse. Cependant vers la fin, le jeu commençait un peu à traîner et le départ énergique et vif tombait peu à peu. Décidément j'ai eu l'impression que le trio de Surman avait perdu le contact et que les musiciens étaient arrivés dans une impasse, dont ils ne sont plus sortis.

En pleine nuit enfin, le festival était terminé par Chris McGregor, qui m'a également profondément déçu. Nous n'avons même pas entendu le grand pianiste. Malgré que la finale de ce festival était particulièrement colorée (au bout de la salle le spectacle avait l'air d'un théâtre de marionnettes avec les gestes bougrement drôles et stéréotypés de Mongezi Fezza), tout s'est limité à cette impression plutôt superficielle. La surcouverture de la formation par la participation spontanée d'un extra-bassiste (Barra Phillips) et d'un extrapercussionniste (Stu Martin) du trio Surman, ont mené vers le désarroi total. Le jeu dans sa totalité recevait même un caractère assez défaitiste par le ton quasi désespéré des souffleurs, par toute cette évocation colérique, brusque, emportée, furieuse même de cette énergie bouleversante mais sans aucun essai constructif. Durant ce bombardement de « free jazz », le grand maître Tchicai allait s'installer tout à fait relaxé sous le piano de McGregor. Alors on est rentré, ravi mais fatigué, tandis que le festival '70 rendait le dernier soupir.

Terminons ce rapport avec quelques mots au sujet de l'avenir de ce festival unique de free jazz. Cet événement a été organisé sur l'initiative de « Alfa & Univ Jazz Club » de Gand, en collaboration avec la Radio-Télévision Belge, section flamande. Pour 71 un festival de 2 ou 3 jours est prévu, cependant l'organisation est en pleine discussion. L'importance de ce festival a été soulignée et de la part du public (par sa présence nombreuse et par son niveau d'engagement) et de la part des musiciens. C'est en effet Burton Greene qui a dit qu'il s'agit d'une initiative unique dans le monde du jazz contemporain. On ne connaît nulle part un festival pareil où l'on joue uniquement du jazz pur et où l'on ne tend pas d'engager des groupes commerciaux, tels que des ensembles de pop music. C'était aussi l'avis de Gunter Hampel qui a déclaré de ne jamais avoir vécu une telle expérience auparavant. Et les organisateurs sont encouragés par ces mots, malgré que, jusqu'à présent, la réalisation d'un tel festival demeure très difficile.

Pierre-Martin NEIRINCKX.

JAZZ HOT
DEC. 1970

Free ONDER * GENTSE GEWELVEN

P. COURBOIS
Erg elektrisch
geleden is de
Nederlandse groep
Association: piano,
gitaar en bas zijn
versterkt. Leider
Pierre Courbois
speelt daarbij
nog een uitgebreid
drum-gamma,
waarin door
geblazen lucht
schakering wordt
geleed

FRANK WRIGHT
Men zegt wel eens
dat Frank Wright
de hardste blazer
van de free is. Dat
is dan buiten
waard Brötzmann
gerekend. Grof en
gemateld klinkt de
tenor van de man
die in Mississippi
geboren werd en
opgroei in
Tennessee

JOHN STEVENS
Al jaren is
drummer John
Stevens de spil van
een Engelse free-
groep, waaruit Ian
Carr en Jeff Clyne
(van Nucleus) zich
looslieten en
waarin nu, naast
trouwe Trevor
Watts, het vergeten
sterre Julie
Driscoll zingt

Robin KENYATTA
In South Carolina
wed 23 jaar geleden
een knaap geboren
die zich later uit-
erbiel voor de
leider van Kenya
Robin Kenyatta
ging noemen.
Robin is een
meester in het
scheppen van
stemmingen en
vaak komt het
tussen zijn publiek
en zijn muziek ter
een uitwisseling,
een gesprek

Misja MENGELBERG
Het Mengelberg-
geslacht heeft in de
Nederlandse
muziekwereld heel
wat potten
gebroken. Rudolf
was musicoloog,
Rahel harpiste,
Willem dirigent en
Karel componist.
Karels zoon Misja
speelt nu jazzpiano
liefst in duo met
zijn ICP-genoet
Han Bennink

Manfred SCHOOF
De Duitse
trompettist
Manfred Schoof is
een van de vele
gasten, die
tenorsaxofonist
Peter Brötzmann
meebrengt naar
Gent. De anderen
zijn trombonist
Albert
Mangelsdorff en
zijn Britse collega
Paul Rutherford.
De Britse sax Evan
Parker en de vaste
leden van Peters
trio, Nederlander
Han Bennink en
onze bloedeigen
Fred Van Hove

STEVE LACY
Na Sidney Bechet
geraakte de
sopranasax in de
vergeetheid. Maar
jaren voor Coltrane
er naar teruggreep,
had een man zich
uitsluitend tot dat
instrument
geperkt. Steve
Lacy. Hij zwieft
van Monk naar
Charles Mingus van
Gil Evans naar
Cecil Taylor. Ein-
delijk schijnt hij
over een vaste
groep te beschik-
ken

SUNNY MURRAY
Roodbruin is
drummer Sunny
Murray, een der
laatste
afstammelingen
van de Choclaw-
Indianen, die zich
met negers
vermengden.
Sunny is echter
ook de vader van
alle free-jazz-
drummers. Met
vrouw en kind
vestigde hij zich
voor goed te Parijs.
Met Byard
Lancaster en
Kenneth Terroade
komt hij naar Gent

Chris McGregor
Jaren geleden verliet Chris McGregor
zijn vaderland, « die Republiek van Zuid-
Afrika », en met hem gingen ook Dudu
Pukwana, Mongezi Feza, Ronnie Beer,
Johnny Dyani en Louis Moholo mee naar
Engeland. Daar trok Chris nog een paar
Britten aan zoals Malcolm Griffiths en
John Surman en samen vormden zij een
groot gelukkig, interracial orkest, « Brother-
hood of Breath ». Het dozij, dat
naar Gent komt, is niet door de bloed-
band verbonden, maar door met high-
life en Afrikaanse ritmen doorspekte free
jazz

In de pijnkelder is het gezellig

Het groot en oud gebouw dat
men boren ziet, en zeker als een
der oudste en merkwaardigste
gebouwen des Lands mag be-
schouwd worden, is het Gra-
venkasteel of de Oude Burg. Het
werd ten jaren 867 gesticht door
den eersten graaf van Vlaende-
ren, Boudewijn met den leeren
arm, om hem tot woonplaats te
dienen, ten einde er zich tegen
de woeste Noordmannen te kun-
nen versterken, en deze van-
daer aan te vallen en te ver-
driegen.

Zaterdag 23 en zondag 24 okto-
ber is het weer zo ver. Vergeefs
zullen Duitse toelisten, gewa-
pend met groothoeksenzen, en
Engelse dames verdiept in ge-
schiedkundige gidsen, zich voor
de ingang van het Gentse Gra-
vensteen verdringen.

De ingang van 't Kasteel is op
den hoek der Ste-Pharahilde-
plaats en de Geidmunt. Hy be-
steelt uit ene groote poort tus-
schen twee torens, die van bo-
ven mei kanteelen en schietga-
ten zijn voorzien.

Aan die ingang betaalt men
120 fr. (studenten 80 fr., 140 fr.
voor de twee dagen) om er het
derde avantgarde jazzfestival
bij te wonen, een festival, dat
nu over twee dagen gespreid
werd.

Achtervolgens was dit kasteel
de woonst der Graven van
Vlaanderen, der Graven van
Gent, van de Kasteleinen en
Burggraven, en andermaal van
de Graven van Vlaanderen, tot
dat Graaf Lodewijk van Male,
in 1346, het Hof der Posterne,
en ten jaren 1366, het Hof ten
Walle ging bewoonen.

De Hoog-bailliu van Gent had
in dit kasteel zijnen kerker; en

wanneer de Schepenen bevelen
dat een betigte op de pynbank
werd gezet, dragt men hem hier;
de plaats waar dit geschiedde
noemde men den Pynkeider, en
de ondervraging het scherp
examen.

Nu zal in de pijnkelder de bar
worden ingericht, met een betere
verwarming, een grotere keuze
en vier televisie-monitors, waar-
door het gebeuren in de grote
zaal gevolgd zal kunnen worden.
Daar spelen zaterdag en zondag
van 14 tot 24 u, de groten van
de Belgische, Britse, Franse,
Frans, Duitse, Zuidafrikaanse,
Nederlandse, Zwitserse en Ame-
rikaanse free jazz.

Het avantgardefestival, inge-
richt door de Univ en Alta jazz-
clubs met de steun van de Uni-
versiteit, de Academie, het Kul-
tureel konvent, het stads-
bestuur en de radio, is de win-
terse tegenhanger van het Mid-
delheim en de Belgische evan-
gelie van Donatusschingen. Het
neemt een bijna unieke plaats
in, in het Europese jazz-gebeu-
ren en schept, dank zij de zeer
bijzondere omgeving, elk jaar
een zeer aparte stemming.

In dit kasteel werd de Gravin
Jacoba van Beijeren, ten jaren
1424, door Philips den Goede in
hechtenis gehouden; doch na
omtrek drie maanden, ontsnap-
te zy in mansgewaad uit haer
gevang.

De cursieve teksten kom-
men uit « Volledige Be-
schryving van Gent » door
J.J. Sleyaert, uitgegeven
te Gent in 1857.
Edmond Dexogheleere
schreef de andere teksten.
Vele foto's zijn van Fred
Vandaele.

Irène Aebi
Muhammed Ali
Ronnie Beer
Han Bennink
Toti Blanke
Peter Brötzmann
Sigi Busch
Kent Carter
Pierre Courbois
Willy De Bisschop
Patrick De Groot
Julie Driscoll
Bobby Few
Mongezi Feza
Barlton Greene
Malcolm Griffiths
Beb Guérin
Ron Herman
Jerome Hunter
Al Jones
Robin Kenyatta
Siegfried Kessler
Steve Lacy
Byard Lancaster
Ronald Leacock
Didier Levallet
Al Mangelsdorff
Noel McGhie
Chris McGregor
Misja Mengelberg
Louis Moholo
Sunny Murray
Jean My-Truong
Nolte Neels
Cet Overberghe
Evan Parker
Steve Potts
Dudu Pukwana
Bobby Reed
Willy Rogeman
Paul Rutherford
Jacky Samson
Manfred Schoof
Irène Schweitzer
Jeff Seffer
Kenneth Soeller
John Stevens
Kenneth Terroade
Fimrin Timmermans
Kenneth Tyler
François Tusques
Paul Van Gijsegem
Fred Van Hove
Martin Van Duynhoven
Maarten van Regteren
Altena
Jasper Van 't Hoff
Trevor Watts
Frank Wright

09/AFFICHE

woord Tom Botte, Tim Helsen, Stefaan Vanthuyne, Ludwig Willaert beeld Johan Martens

JAZZVETERANEN KIJKEN TERUG OP EEN WOELIG VERLEDEN 'GENT HEEFT HAAR BUITENBEENTJES ALTIJD AL GEKOESTERD'

Dat de Internationale Jazzmeeting in Gentbrugge 33 kaarsjes mag uitblazen, is geen toeval. Er bestaat immers een stevige band tussen jazz en Gent. Een terugkeer naar de hoogdagen brengt ons naar het Gravensteen. Het kasteel was toen het toneel voor een bende freejazzers en avant-gardisten. Experimenteren was hun motto, muziek hun wapen. En de politie, die bekeek het met argusogen.

Het eerste jazzfestival in het Gravensteen vond plaats in het magische jaar 1969, toen alles wat oud en klassiek was tegen de vlakte moest. Paul Van Gysegem, de beeldende kunstenaar die het festival samen met Julien Revis en de Universitaire Jazzclub van Patrick De Grote organiseerde, herinnert zich die dagen levendig. 'De experimentele en avant-gardemuziek was in opkomst. Wij lieten ons inspireren door de zwarte muziek en de zwarte beweging. Onze muziek moest de wereld veranderen, een nieuwe bewustwording creëren.'

Om die utopische maatschappij te maken, werd heel wat 'schoon volk' naar Gent gehaald. Van Gysegem speelde als contrabassist op de festivals onder meer met Mal Waldron, Fred Van Hove en Steve Lacy. Samen met het talrijk opgekomen, vooral jonge, publiek zorgden de muzikanten in de twee grote zalen van het kasteel voor zotte ambiance en pure magie, zeker daar waar jazz en etnische muziek elkaar raakten. Van Gysegem: 'Ik haalde onder meer de Senegalese drummer Tidian Fall naar Gent. Ook de Big Band van Chris McGregor uit het door apartheid geteisterde Zuid-Afrika heeft nog in het Gravensteen gespeeld. Dat optreden was betoverend.'

De buurtbewoners reageerden positief op de aanwezigheid van de muzikanten in het Gravensteen. Pierre Neirinckx, toen lid van de Universitaire Jazzclub, herinnert zich

geen tegenkanten. 'De Gentenaars lieten ons begaan, maar dat is niet zo vreemd. Gent heeft haar buitenbeentjes altijd al gekoesterd. Hier kan en kon je nieuwe dingen proberen.' Ook drugs blijkbare, want toen de Amerikaanse muzikanten naar Gent kwamen, kreeg de politie toch wat argwaan. 'Die zwarten brengen drugs mee', klonk het vooroordeel. Neirinckx: 'De BOB is een paar keer in het Gravensteen komen loeren, vermomd als jazzliefhebbers. Wij, de échten, pikten die sukkels er natuurlijk zo uit.'

ZENUWACHTIG

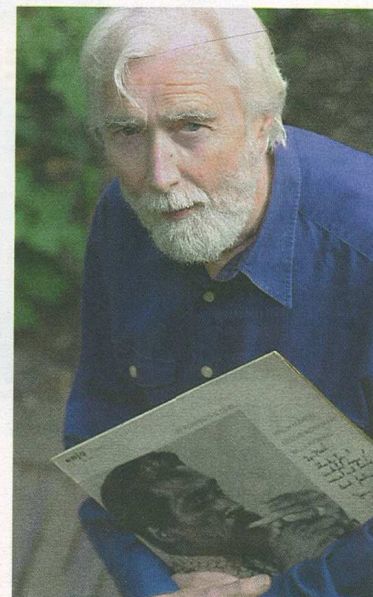
Na 1972 moest Van Gysegem het festival noodgedwongen alleen organiseren, maar dat zag hij niet zitten. Bovendien was het Gravensteen niet langer veilig voor een muziekhapening. Dat betekende niet dat freejazz en avant-gardemuziek geen plaats meer hadden in Gent. Al vlug na het festival waren er onder meer optredens in de zwarte zaal aan de Academie, later ook in de gele zaal aan de Britannialaan. Daar werden de muzikale experimenten verder gezet. Ondertussen had Opa Tuur in 1976 zijn *Uilenkot* aan het station ingericht. Het was een bruin café met een vooral jong publiek. Opa Tuur bracht eerst folk en blues, maar vanaf 1985 stond er enkel nog jazz op het programma. In die jaren kwamen onder meer Joe Lovano, Mal Waldron en Steve Lacy naar het *Uilenkot*. Belgische muzikanten als Peter Hertmans en Jeroen Van Herzele zetten er als broekies hun eerste

stappen op het podium. Sinds 1996 runt Opa Tuur de *Opatuur* in de Citadellaan. Ook daar staat experimenteren voorop. Opa Tuur: 'Ik laat mijn bezoekers in duo's en trio's spelen en verplicht hen tot improvisatie. Bert Joris heeft me ooit verteld dat hij alleen nog hier nerveus is om te spelen.'

Voor Opa Tuur is jazz alles. Hij investeert alles in zijn grote liefde en dat zorgt soms voor problemen als de rekeningen moeten worden betaald. Maar dat deert hem niet. 'Gecede jazz is als het leven', vindt Tuur. 'Je hebt enkele thema's, maar voor de rest moet je improviseren. Als ik mijn dood zou mogen improviseren, dan zou ik het liefst hier in mijn luie zetel heengaan met een trappist in de hand en een mooie jazzdeun op de radio. Maar wees gerust, dat is nog niet voor morgen, hoor.'

OPEN DEUREN

Ook het *Damberd* zette vanaf 1978 de Gravensteen-experimenten verder. De optredens hier moesten modern en avant-gardistisch zijn. Paul Feyaerts blikt graag terug naar de begindagen. 'Abdullah Ibrahim, Fred Van Hove, Archie Shepp... ze hebben hier allemaal gespeeld. Toen waren er in België nog geen jazzstudio's of -scholen. De cafés waren dus ideale oefenterreinen voor jonge muzikan-

Paul Van Gysegem: 'Onze muziek moest de wereld veranderen.'

ten. Later, toen de culturele centra en de grote zalen de artiesten konden betalen via subsidies, kregen wij het lastig. Wij hadden niet die financiële middelen en moesten dus extra creatief zijn in onze programmakeuze.' Het publiek dat naar de optredens komt, is vooral jong. Feyaerts: 'Vroeger speelden we voor gesloten deuren. Nu zijn de optredens gratis en blijven de deuren open. Dan merk je dat niet iedereen voor de muziek komt. Maar jonge mensen kunnen hier even goed kennismaken met het genre.' (LW)

Damberd, Korenmarkt 19, 9000 Gent.
Info: www.damberd.be
Opatuur, Citadellaan 117, 9000 Gent.
Optredens van september tot mei.
Info: users.pandora.be/opatuur

INTERNATIONALE JAZZMEETING 2003

De organisator van de Jazzmeeting, *The Lazy River Jazz Club*, heeft het voor de oudere stijlen. Muzikanten uit binnen- en buitenland brengen op de 33ste editie een pak new orleans, blues, swing en boogie woogie. Legendes als Lionel Hampton en Sidney Bechet krijgen een hommage. Naar goede traditie is er een Heilige Mis onder leiding van priester Fons Callebaut, muzikaal gesteund door de New Orleans Second Line Jazzband. Wie muziek wil kopen of zin heeft in Louisianaanse lekernijen, moet zeker eens langsgaan bij de mobiele Blue Valentine Shop achter het podium.

De meeting vindt plaats op 6, 7 en 8 juni in de Eurotent, Braemkasteelstraat 35, Gentbrugge. Prijzen: vrijdag 6 juni (start: 20u30) €5; zaterdag 7 juni (start: 20u) €8; zondag 8 juni (start 18u) €8 (11u: mis met gratis aperitiefconcert)

Opa Tuur: 'Als ik mijn eigen dood mag improviseren, sterf ik in mijn luie zetel, met een trappist in de hand.'